

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Теоретичні та практичні засади визначення та шляхи
вдосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю
підприємства в умовах воєнного стану

Виконав: здобувач освіти групи ФК 23-1м
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Кутова Вікторія Олександрівна
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник к.е.н., доцент Терещенко Т.Є.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2025

АНОТАЦІЯ

Кутова В.О. Теоретичні та практичні засади визначення та шляхи вдосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства в умовах воєнного стану.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

У роботі розглянуто сутність фінансового регулювання та управління ліквідністю малого підприємства, зокрема на прикладі ТОВ «СПІКО». Досліджено діяльність підприємства та проаналізовано систему управління ліквідності та платоспроможності. Виявлено ряд проблем в управлінні ліквідністю активів та платоспроможністю підприємства в умовах суттєвого ускладнення господарської діяльності підприємств малого бізнесу, котрі сформувалися внаслідок деструктивного впливу війни. Визначено заходи щодо вдосконалення системи управління платоспроможністю підприємства в умовах воєнного стану.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 64 сторінках містить 11 таблиць, 4 рисунки, 2 додатки. Список використаних джерел включає 45 найменувань.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність, система показників оцінки, ліквідність балансу суб'єкта господарювання, система управління.

ANNOTATION

Kutova V.O. Theoretical and practical foundations for determining and ways to improve the management of liquidity and solvency of an enterprise under martial law.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 «Finance, banking, insurance and stock market». University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The work examines the essence of financial regulation and liquidity management of a small enterprise, in particular on the example of LLC "SPIKO". The enterprise's activities are studied and the liquidity and solvency management system is analyzed. A number of problems are identified in managing the liquidity of assets and the solvency of the enterprise in conditions of significant complication of the economic activities of small business enterprises, which were formed as a result of the destructive impact of the war. Measures are determined to improve the system of managing the solvency of the enterprise in conditions of martial law.

The master's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used, appendices, presented on 64 pages contains 11 tables, 4 figures, 2 appendices. The list of sources used includes 45 items.

Keywords: solvency, liquidity, system of evaluation indicators, liquidity of the balance sheet of a business entity, management system.

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ І УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	7
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ РІВНЯ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «СПІКО»	22
2.1	Фінансово-економічна характеристика ТОВ «СПІКО»	22
2.2	Аналіз ліквідності балансу підприємства	33
2.3	Оцінка показників ліквідності і платоспроможності підприємства	35
РОЗДІЛ 3	УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТОВ «СПІКО»	45
3.1	Оптимізація структури балансу з метою підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства	45
3.2	Заходи щодо вдосконалення системи управління платоспроможністю підприємства в умовах воєнного стану	55
ВИСНОВКИ		61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		65
ДОДАТКИ		70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Перехід України до нової форми економічних відносин на основі ринкових методів супроводжується необхідністю адаптації підприємств до динамічних умов зовнішнього середовища. У сучасних умовах стабільні позиції можуть зберігати лише ті суб'єкти господарювання, які постійно вдосконалюють свої бізнес-процеси та фінансовий менеджмент.

Нині діяльність підприємств ускладнюється тривалими, у тому числі економічними викликами:

- воєнним станом;
- посиленням фінансових обмежень, викликаних війною та післявоєнною відбудовою;
- нестабільністю платіжної дисципліни;
- зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- значним податковим навантаженням та змінами в законодавстві;
- дефіцитом інвестиційних ресурсів та зростанням вартості фінансування.

Невиконання підприємством своїх зобов'язань негативно позначається на його репутації, конкурентоспроможності та перспективах подальшого функціонування. Статистика свідчить, що дефіцит ліквідності є однією з основних причин припинення діяльності підприємств.

Ліквідність є важливим показником фінансової стабільності підприємства, що впливає на його платоспроможність та довіру з боку кредиторів, інвесторів і партнерів. З огляду на сучасні виклики, об'єктивну оцінку та ефективне управління ліквідністю та платоспроможністю діяльності підприємства слід вважати ключовими факторами забезпечення його стійкого розвитку.

Отже, дослідження проблеми ліквідності та платоспроможності залишається актуальним і привертає увагу провідних сучасних українських вчених, зокрема, Бугай В.З., Іваннікова О.В., Коцеруба Н.В., Лахтіонова Л.А., Лопатовська О.О., Мних Є.В., Носова Є.А., Притуляк Н. М., Сопко В.В., Теницька

Н.Б., Школьник І. О. та зарубіжних вчених і практиків. Внесок науковців у вирішення питань управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств є значним, але при цьому, слід звернути увагу на об'єктивну необхідність подальшого поглиблення теоретичних засад щодо формування ефективної політики управління ліквідністю та платоспроможністю вітчизняних суб'єктів господарювання підприємства, особливо в кризових умовах.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад і практичних аспектів управління ліквідністю і платоспроможністю сучасного підприємства та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ними.

Завдання роботи:

- дослідити теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства;
- проаналізувати ліквідність балансу підприємства;
- оцінити рівень показників ліквідності і платоспроможності суб'єкта господарювання;
- проаналізувати фактори, що впливають на рівень ліквідності та платоспроможності підприємства;
- виявити ключові недоліки в управлінні ліквідністю та платоспроможністю підприємства;
- запропонувати рекомендації щодо вдосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та методи ефективного управління системою забезпечення ліквідності та платоспроможності сучасного підприємства в умовах ринкової економіки.

Методи дослідження. Основними методами, які використовувалися в кваліфікаційній роботі є: діалектичний метод, методи індукції і дедукції,

монографічне вивчення літературних джерел; економіко-статистичний метод – для аналізу динаміки і структури динамічних рядів фінансових показників діяльності підприємства; табличний, графічний методи аналізу; метод фінансового аналізу – горизонтальний, вертикальний та порівняльний аналіз, розрахунок коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані в управлінні системою забезпечення ліквідності та платоспроможності ТОВ «СПКО» та мають практичне значення в організації фінансового-економічної діяльності малих підприємств в умовах сучасних економічних викликів.

Інформаційною базою та теоретичною і методологічною основою проведених досліджень є нормативно-правові акти, наукова та періодична література з питань управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, річна фінансова звітність ТОВ «СПКО» за 2020–2023 рр.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 64 сторінках, містить 11 таблиць, 4 рисунки, 2 додатки. Список використаних джерел складає 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ І УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ринкової економіки особливої ваги набуває управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, оскільки воно забезпечує своєчасне виконання боргових зобов'язань. Результативність аналізу цих показників значною мірою залежить від якості сформованої інформаційної бази та застосовуваних методів її оцінки. Саме відповідність цієї інформації завданням дослідження визначає її ефективність. Інформаційна база, використана для аналізу ліквідності та платоспроможності, відіграє ключову роль у прийнятті управлінських рішень, що впливає на рівень фінансової стабільності підприємства.

Ліквідність є економічним терміном, який описує здатність активів швидко трансформуватися у грошові кошти за ціною, близькою до ринкової. Цей термін використовується в різних контекстах, пов'язаних як із конкретними об'єктами економіки (товари, цінні папери), так і з суб'єктами господарювання (підприємства, банки, ринки). Крім того, його застосовують для характеристики фінансових аспектів діяльності економічних суб'єктів, наприклад, ліквідності балансу підприємства чи банку.

В економічній літературі зазвичай виділяють кілька форм ліквідності:

– Ліквідність активів – це здатність активів перетворюватися в грошові кошти. Активи вважаються більш ліквідними, якщо їх можна швидко конвертувати в гроші. Розрізняють ліквідність сукупних активів, яка відображає можливість їх продажу у випадку банкрутства або ліквідації, та ліквідність оборотних активів, що забезпечує проходження стадій операційного циклу до набуття грошової форми. Саме остання забезпечує поточну платоспроможність.

– Ліквідність підприємства – ширше поняття, ніж ліквідність балансу. Воно визначає наявність оборотних коштів у кількості, достатній для погашення короткострокових зобов'язань.

– Ліквідність балансу – це здатність активів підприємства покривати його боргові зобов'язання в строк, відповідно до термінів їх погашення. Відмінність ліквідності балансу від ліквідності активів полягає у врахуванні не лише здатності активів до трансформації, а й їх відповідності зобов'язанням за обсягами та строками.

Щодо платоспроможності, деякі дослідники визначають платоспроможність як «наявність у підприємства коштів і їх еквівалентів у кількості, достатній для своєчасного погашення кредиторської заборгованості, яка вимагає негайного розрахунку» [43, с.106].

Основними характеристиками платоспроможності є:

1. Наявність достатнього обсягу коштів на розрахунковому рахунку.
2. Відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Аналізуючи платоспроможність підприємства, важливо досліджувати причини фінансових труднощів, їхню частоту та тривалість прострочених боргів. Основними факторами, які можуть призводити до таких проблем, є:

- зростання собівартості продукції;
- виробництво неконкурентоспроможної продукції;
- нестача власних фінансових ресурсів;
- надмірно високий рівень оподаткування;
- значні борги за коротко- та довгостроковими зобов'язаннями.

Однією з головних причин зниження платоспроможності вважається неефективне використання оборотного капіталу, зокрема: відволікання коштів у дебіторську заборгованість, накопичення надмірних запасів, а також інші вкладення, які не мають джерел фінансування [1, с. 21].

У науковій літературі існує велика кількість різних трактувань та підходів до категорій «ліквідність» та «платоспроможність», які є важливими аспектами фінансового стану підприємств. Оскільки ці поняття мають різні інтерпретації в залежності від контексту їх використання, багато вчених пропонують свої дефініції та акценти на різних аспектах цих категорій.

Нижче представлена таблиця, яка містить цитати деяких науковців щодо

сутності та відмінностей між ліквідністю та платоспроможністю. Вона демонструє різноманітність поглядів на ці економічні категорії і допомагає зрозуміти їх роль у фінансовому аналізі підприємств.

Сутність категорій «ліквідність» та «платоспроможність» активно обговорюється в економічній літературі. Як зазначають Люта О. В., Пігуль Н. Г. та Глядько К., ці поняття є близькими за змістом і взаємодоповнюючими, однак їх слід розрізняти. Ліквідність характеризується як здатність суб'єкта господарювання виконувати свої зобов'язання в повному обсязі за рахунок активів, тоді як платоспроможність — це спроможність підприємства погашати боргові зобов'язання за допомогою наявних коштів та їх еквівалентів

Дослідники зазначають, що ліквідність є ключовим індикатором фінансової стійкості, а платоспроможність визначає здатність підприємства здійснювати безперервну діяльність, забезпечуючи виконання зобов'язань у поточному та довгостроковому періодах.

Крім того, згідно з Рижовою А. М., ліквідність і платоспроможність часто взаємопов'язані, але акценти в управлінні ними залежать від стратегічних цілей підприємства: забезпечення короткострокових потреб або довгострокової фінансової стабільності

Для визначення причин змін показників платоспроможності слід проводити аналіз фінансового плану. Для цього порівнюють дані зі звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів із показниками фінансового плану. Спершу оцінюється виконання плану щодо надходжень від реалізації продукції, робіт і послуг, аналізуються причини змін обсягів виручки, а також визначаються резерви для її збільшення. Особливу увагу потрібно звертати на ефективність використання коштів, оскільки їх нераціональне розподілення може спричинити фінансові труднощі [28; 33].

Підсумковий аналіз фінансового плану повинен допомогти виявити резерви для збільшення стабільного грошового потоку, що забезпечить платоспроможність підприємства в довгостроковій перспективі [14, с. 29].

Враховуючи, що в діяльності підприємства майже не буває операцій без

ризик, платоспроможність має враховувати ризикову складову, яку можна розглядати з двох позицій:

1. Внутрішньої політики організації.
2. Взаємовідносин із зовнішніми контрагентами.

Стабільність і ритмічність діяльності підприємства значною мірою залежать від ефективного управління оборотними активами та джерелами їх покриття. Кожний компонент оборотних активів (виробничі запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти тощо) відіграє важливу роль у фінансово-господарській діяльності організації [20, с. 38].

З погляду зовнішніх користувачів, важливо, щоб підприємство відповідало встановленим стандартам платоспроможності. Це пояснюється тим, що їхні інвестиції пов'язані з ризиком, зокрема ризиком втрати власної платоспроможності чи зменшення оборотності власних оборотних коштів [8, с. 24].

Масове невиконання зобов'язань за кредиторською заборгованістю може вплинути на процес взаємних розрахунків. Зовнішні користувачі зацікавлені в тому, щоб підприємство своєчасно виконувало свої поточні зобов'язання. Для цього можуть використовуватись різні джерела й механізми: виручка від продажу продукції, оптимізація виробничих запасів, реалізація майна тощо [26].

Зовнішнім аналітикам слід враховувати можливі випадки маніпуляцій або приховування окремих аспектів фінансового стану у звітності. Такі знання допоможуть уникнути ризикованих інвестицій та запобігти фінансовим втратам.

Щодо понять ліквідності та платоспроможності, вони не є тотожними. Ліквідність активу визначається його здатністю перетворюватися в грошові кошти в межах виробничо-технологічного процесу, а рівень ліквідності залежить від терміну, необхідного для цієї трансформації. Платоспроможність, у свою чергу, менш стабільна, піддається впливу зовнішніх факторів і значною мірою залежить від організації грошових потоків на підприємстві [22, с. 40; 11, с. 217].

Одним із ключових аспектів аналізу ліквідності та платоспроможності є оцінка стабільності підприємства в довгостроковій перспективі. Фінансова стійкість є важливою характеристикою такого аналізу, а пошук внутрішніх

ресурсів і методів для її підвищення є важливим завданням, яке визначає глибину та напрямок проведення фінансового аналізу [7, с. 155].

Рівень поточної платоспроможності та фінансової стійкості безпосередньо залежить від забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування. Різниця між розміром джерел фінансування та обсягом запасів дозволяє визначити надлишок або дефіцит цих джерел. При цьому враховується забезпеченість як власними, так і залученими коштами, включаючи кредитні й інші позикові ресурси.

Далі розглянемо теоретичні та методичні основи аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств.

У сучасній економічній літературі існує широкий спектр підходів до оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Найбільш формалізованими серед них є: аналіз ліквідності балансу та використання спеціальних коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства [6, с. 48].

Головною метою аналізу платоспроможності є вчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства, а також пошук резервів для її покращення.

Аналіз платоспроможності підприємств передбачає оцінку рівня управління ліквідністю не тільки керівництвом підприємства, але й засновниками, інвесторами, постачальниками, банками та іншими зацікавленими сторонами. Це важливо для ефективного використання ресурсів, оцінки умов кредитування, визначення ступеня ризику, забезпечення своєчасних платежів і виконання фіскальних зобов'язань.

Загалом аналіз можна поділити на два види: внутрішній та зовнішній.

Внутрішній аналіз проводиться службами підприємства для планування, прогнозування та контролю. Метою є забезпечення нормального функціонування підприємства, отримання максимального прибутку та уникнення банкрутства.

Зовнішній аналіз здійснюється інвесторами, постачальниками та контролюючими органами на основі фінансової звітності. Метою є оцінка можливості вигідних інвестицій для забезпечення максимального прибутку та

мінімізації ризиків.

Розглянемо основні етапи оцінки та управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства:

1. Оцінка якості вихідної інформації - перевірка достовірності даних.
2. Аналіз ліквідності балансу - групування активів і пасивів за певними ознаками та їх порівняння з оптимальними значеннями.
3. Коефіцієнтний аналіз ліквідності та платоспроможності - використання коефіцієнтів, що розраховуються на основі балансу та звіту про рух грошових коштів.
4. Визначення потенційної платоспроможності підприємства - оцінка здатності підприємства виконувати свої зобов'язання в майбутньому.
5. Узагальнення висновків і розробка рекомендацій - формування пропозицій щодо покращення платоспроможності підприємства.
6. Забезпечення відновлення втрачених ліквідності та платоспроможності підприємства та подальший їх моніторинг

Основними джерелами інформації для аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства є: бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух капіталу, інші форми звітності та дані первинного і аналітичного бухгалтерського обліку.

Другий етап - аналіз ліквідності балансу передбачає групування активів і пасивів балансу за певними категоріями та порівняння цих груп для визначення рівня ліквідності підприємства.

Активи поділяються на чотири групи за рівнем їх ліквідності, починаючи від найбільш ліквідних до менш ліквідних:

– А1 – до цієї групи належать активи, які можуть бути негайно використані для розрахунків, зокрема грошові кошти в касі та на рахунках підприємства.

– А2 – швидкооборотні активи, такі як дебіторська заборгованість зі строком погашення до 12 місяців (за умови, що платежі очікуються протягом року) та інші оборотні активи.

– А3 – активи, до яких входять витрати та запаси (крім статті «Витрати майбутніх періодів»). Ці активи зазвичай будуть конвертовані в гроші після року з моменту звітної дати або пізніше. Сюди також належать податок на додану вартість на придбані цінності й інші оборотні активи.

– А4 – довгострокові активи, такі як основні засоби та інші необоротні активи, що використовуються у господарській діяльності підприємства протягом тривалого періоду.

Пасиви класифікуються за строками погашення, починаючи з найбільш термінових зобов'язань:

– П1 – включають кредиторську заборгованість, зобов'язання за розрахунками з дивідендів, інші короткострокові зобов'язання, а також непогашені позики за даними бухгалтерського балансу.

– П2 – до цієї групи відносяться короткострокові кредити банків і позики, які необхідно погасити протягом 12 місяців після звітної дати. Для точності розрахунків важливо враховувати строки виконання всіх короткострокових зобов'язань.

– П3 – охоплюють довгострокові позики та кредити, а також інші довгострокові зобов'язання, зазначені в розділі IV балансу як «Довгострокові пасиви».

– П4 – складаються зі статей розділу III балансу «Капітал і резерви», а також статей, які не увійшли до попередніх груп: «Доходи майбутніх періодів» і «Резерви майбутніх витрат». Для забезпечення балансу між активами та пасивами сума цієї групи зменшується на обсяг статей «Витрати майбутніх періодів» і «Збитки».

Для оцінки ліквідності балансу необхідно використовувати методи вертикального і горизонтального аналізу. Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити рівень платоспроможності підприємства, тоді як вертикальний аналіз дає змогу зрозуміти структуру активів і пасивів, що сприяє більш точній оцінці ліквідності та платоспроможності організації. Крім того, важливим є проведення порівняльного аналізу, який базується на зіставленні сум відповідних груп активів

і пасивів для визначення позитивного чи негативного результату [23, с.246].

В табл. 1.1 наведено ознаки класифікації активів і пасивів балансу.

Таблиця 1.1

Ознаки класифікації активів та пасивів балансу [11, с. 502]

Активи (по ступеню ліквідності)	Нерівності	Пасиви (по ступеню терміновості платежу)
A1 - найбільш ліквідні активи	>	П1 - найбільш термінові пасиви
A2 - швидко реалізовані активи	>	П2 - короткострокові пасиви
A3 - повільно реалізовані активи	>	П3 - довгострокові пасиви
A4 - важко реалізовані активи	<	П4 - постійні пасиви

Відповідно до таблиці 1.1. баланс підприємства вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі умови:

1. $A1 > П1$ (Активи 1-го рівня більші за пасиви 1-го рівня).
2. $A2 > П2$ (Активи 2-го рівня більші за пасиви 2-го рівня).
3. $A3 > П3$ (Активи 3-го рівня більші за пасиви 3-го рівня).
4. $A4 < П4$ (Активи 4-го рівня менші за пасиви 4-го рівня).

Ці умови характеризують різні рівні ліквідності та платоспроможності підприємства. Зокрема, перша нерівність відповідає абсолютній ліквідності, друга - поточній ліквідності, третя - перспективній платоспроможності, а четверта - фінансовій стійкості.

Третім етапом аналізу є розрахунок коефіцієнтів ліквідності, які дозволяють оцінити здатність підприємства погасити свої короткострокові зобов'язання. До основних коефіцієнтів належать:

- Коефіцієнт поточної ліквідності - показує, чи є у підприємства достатньо поточних активів для покриття поточних зобов'язань.
- Коефіцієнт швидкої ліквідності - більш строгий критерій, оскільки враховує тільки найбільш ліквідні активи (без запасів).

– Коефіцієнт абсолютної ліквідності - показує, наскільки швидко підприємство може покрити свої короткострокові зобов'язання наявними грошовими коштами.

Мета розрахунку цих коефіцієнтів - порівняти поточні активи, які використовуються для погашення зобов'язань, з поточними пасивами. Зазначені коефіцієнти дозволяють оцінити, наскільки стабільним є фінансовий стан підприємства в короткостроковій перспективі.

Окрім показників ліквідності за даними балансу, для більш повної оцінки платоспроможності варто використовувати показники платоспроможності, що розраховуються на основі звіту про рух грошових коштів. Це дозволяє врахувати реальний рух коштів на підприємстві і додатково оцінити його фінансову стабільність.

Після розрахунків коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності слід оцінити їхню динаміку і порівняти з нормативами. Факторний аналіз дозволяє виявити основні фактори, які впливають на рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, що допомагає точно ідентифікувати проблеми

У процесі аналізу ліквідності наступним етапом є оцінка потенційної платоспроможності підприємства, оскільки її зниження може призвести до банкрутства. Для цього зазвичай застосовується алгоритм діагностики платоспроможності, який можна розглядати наступним чином:

1. Оцінка платоспроможності. Якщо підприємство визнано платоспроможним, потрібно розрахувати коефіцієнт втрати платоспроможності на період три місяці.

– Якщо коефіцієнт > 1 , підприємство має реальні шанси зберегти свою платоспроможність.

– Якщо коефіцієнт < 1 , це вказує на ризик втрати платоспроможності в найближчі три місяці.

2. Оцінка неплатоспроможності. Якщо підприємство визнано неплатоспроможним, необхідно провести розрахунок коефіцієнта відновлення платоспроможності на період шість місяців.

– Якщо коефіцієнт > 1 , є реальна можливість відновити платоспроможність протягом півроку.

– Якщо коефіцієнт < 1 , підприємство не має шансів відновити платоспроможність за цей час.

Ключові коефіцієнти ліквідності та платоспроможності:

Під час оцінки платоспроможності використовуються ключові коефіцієнти ліквідності і платоспроможності, які можна розрахувати на основі даних про рух грошових коштів (додаток А):

1. Коефіцієнт загальної ліквідності - показує здатність підприємства покривати всі свої зобов'язання поточними активами.

2. Коефіцієнт рентабельності грошових надходжень за інвестиційною діяльністю - показує ефективність інвестиційної діяльності підприємства.

3. Коефіцієнт ефективності чистого грошового потоку - оцінює, наскільки ефективно підприємство генерує чистий грошовий потік.

4. Коефіцієнт рентабельності позитивного грошового потоку - відображає ефективність потоку грошових коштів, який має позитивний баланс.

5. Співвідношення грошових надходжень і грошових платежів - визначає, наскільки добре підприємство може покривати свої платежі.

6. Коефіцієнт рентабельності грошових надходжень за операційною діяльністю - показує ефективність операційної діяльності підприємства щодо отриманих грошових коштів.

7. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку - визначає, наскільки достатньо чистих грошових надходжень для покриття зобов'язань підприємства.

8. Коефіцієнт термінової ліквідності - оцінює здатність підприємства покрити свої термінові зобов'язання на основі найбільш ліквідних активів.

9. Коефіцієнт рентабельності грошових надходжень за фінансовою діяльністю - відображає ефективність фінансових операцій підприємства, що приносять грошові надходження.

Загальна мета цих коефіцієнтів - оцінити фінансову стабільність

підприємства та визначити ймовірність збереження або відновлення платоспроможності в короткостроковій і середньостроковій перспективі.

Після розрахунків показників ліквідності та платоспроможності та їх порівняння з нормативами, завершується аналіз підведенням підсумків та розробкою рекомендацій. На цьому етапі оцінюються результати, визначаються позитивні й негативні тенденції, а також фактори, що впливають на платоспроможність. Залежно від результатів аналізу, розробляються рекомендації щодо зміцнення платоспроможності або її відновлення в разі неплатоспроможності.

На останньому етапі управління здійснюється забезпечення відновлення втрачених ліквідності та платоспроможності підприємства та подальший їх моніторинг.

Основною метою управління платоспроможністю є досягнення такого фінансового стану підприємства, який забезпечить виконання всіх боргових зобов'язань вчасно і в повному обсязі. Це досягається через ефективне управління фінансовими потоками та стратегічне планування.

У сучасних умовах економіки, що є кризовою та динамічною, одним із важливих аспектів стабільної роботи підприємства є постійний аналіз його фінансового стану. Основними показниками цього аналізу є ліквідність і платоспроможність.

Як вже зазначалось ліквідність і платоспроможність - схожі, але різні поняття. Платоспроможність характеризує здатність підприємства виконувати свої боргові зобов'язання на певний момент часу. Ліквідність, в свою чергу, визначає здатність підприємства швидко перетворювати оборотні активи в грошові кошти в процесі своєї виробничо-господарської діяльності.

Платоспроможність залежить від множини факторів, які можуть бути як внутрішніми (власними чинниками підприємства), так і зовнішніми (вплив зовнішніх економічних і фінансових умов). Негашева Е.В. та Савчук В.П. виділяють певні зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на платоспроможність підприємства [1,2], які наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Внутрішні та зовнішні фактори впливу на платоспроможність

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Структура та ефективність управління фінансами	Зміни в макроекономічній ситуації (інфляція, економічна криза, коливання валютних курсів)
Використання обігових коштів та їх раціональність	Зміни в податковій політиці та регуляторному середовищі
Рівень і ефективність обігу дебіторської заборгованості	Рівень конкуренції на ринку
Зміна в собівартості продукції або послуг	Зміни в політиці постачальників та змінні умови кредитування
Підприємницькі стратегії та здатність адаптуватися до змін ринку	Відношення з банками та інвесторами (кредитоспроможність і умови кредитування)
Власні ресурси та капітал підприємства	Правові та нормативні зміни в країні або на міжнародному рівні

У періоди економічної кризи, зниження попиту стає важливим чинником, який значно впливає на фінансову стійкість та платоспроможність підприємств. Складність ситуації полягає в тому, що в умовах кризи негативні внутрішні і зовнішні фактори можуть взаємно посилювати один одного, що в результаті призводить до зниження ліквідності й платоспроможності підприємства.

Водночас цей взаємозв'язок може також мати позитивний вплив на фінансовий стан, якщо підприємство здатне здійснювати коригувальні заходи і активно впливати на ситуацію. Регулювання таких факторів дозволяє підтримувати або навіть зміцнювати платоспроможність підприємства. В табл. 1.3. представлено рейтинг факторів впливу на платоспроможність підприємства.

Таблиця 1.3

Рейтинг факторів, що впливають на платоспроможність підприємства

Фактор	Вплив на платоспроможність
1	2
1. Зниження попиту	Зменшення доходів, зростання неплатоспроможності
2. Збільшення боргових зобов'язань	Підвищення ризику банкрутства через збільшення фінансового навантаження

Продовження табл. 1.3

1	2
3. Інфляційні процеси	Знецінення активів, збільшення витрат на сировину та інші ресурси
4. Курсова нестабільність	Зниження вартості валютних активів, збільшення витрат на імпортні закупівлі
5. Зниження доступу до кредитування	Ускладнення з фінансуванням поточних зобов'язань і проектів
6. Зміни в податковій політиці	Зростання податкового навантаження, що знижує оборотні кошти підприємства
7. Внутрішнє управління підприємством	Неефективне управління грошовими потоками, низька рентабельність

На сьогодні, у зв'язку з воєнним станом в країні ліквідність підприємств зазнає значних змін через нестабільність економічної ситуації, порушення ланцюгів постачання та зростання ризиків. Водночас, в умовах сталого розвитку економіки підприємства можуть користуватися більш стабільними умовами для розвитку та оптимізації своїх фінансів. В додатку Б порівняно фактори, які впливають на ліквідність підприємства в цих різних умовах.

У рамках управління підприємством адміністрація виконує кілька важливих функцій, що безпосередньо впливають на його платоспроможність.

По-перше, керівництво займається управлінням активами (коштами та майном) з метою забезпечення своєчасного виконання боргових зобов'язань. Це включає оцінку вартості активів, оренду невикористовуваних активів або їх продаж для збільшення власного капіталу.

По-друге, підприємство планує погашення боргових зобов'язань, застосовуючи різні інструменти, включаючи розробку плану термінових платежів та оцінку обсягів кредитних зобов'язань у середньостроковій і довгостроковій перспективі. Метою цього є підвищення ефективності використання кредитів для отримання більшого прибутку та зменшення залежності від зовнішнього фінансування.

По-третє, адміністрація працює над підвищенням ліквідності активів за допомогою спеціальних методів, що сприяє зміцненню платоспроможності підприємства та зменшенню частки кредитів, необхідних для функціонування.

У межах управлінської політики важливим завданням є зменшення частки негативних чистих активів. Для цього збираються дані по активам, групуються за їх походженням і прогнозується їхній вплив на фінансову стійкість підприємства. Для забезпечення високої платоспроможності підприємству слід нарощувати власний капітал, збільшуючи частку власних активів і скорочуючи заборгованість. Багато підприємств звертаються до рефінансування кредитів або використовують заходи державної підтримки для зменшення витрат на обслуговування боргів.

Підвищення платоспроможності може бути досягнуто за допомогою використання вільних коштів для погашення короткострокових зобов'язань, що дозволяє швидко поліпшити фінансовий стан підприємства. Однак, для сталого зростання платоспроможності, підприємству може бути вигідно інвестувати в проекти з коротким або середнім терміном окупності. Такі проекти з мінімальним ризиком здатні підвищити ліквідність активів і зміцнити основний капітал.

На платоспроможність також впливає облікова політика підприємства, яку визначає його керівництво. Навіть якщо підприємство має позитивний баланс чистих активів, це не гарантує високу платоспроможність. Тільки після оцінки ліквідності активів можна визначити здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Якщо ліквідність активів не відповідає термінам погашення зобов'язань, підприємство може мати значну частину необоротних активів, що ускладнює своєчасне виконання боргових зобов'язань.

Система управління ліквідністю та платоспроможністю є важливим елементом фінансового управління підприємством, що забезпечує здатність організації своєчасно виконувати свої зобов'язання. Ліквідність підприємства характеризується його здатністю швидко перетворювати активи на гроші для покриття поточних фінансових зобов'язань, а платоспроможність визначає його здатність виконувати довгострокові зобов'язання. Управління цими показниками є критичним для підтримки фінансової стабільності та успішного функціонування підприємства.

Особливості управління ліквідністю та платоспроможністю на малих

підприємствах вимагають врахування специфічних факторів, що визначають їх фінансовий стан. Малі підприємства часто стикаються з обмеженими ресурсами, що ускладнює доступ до кредитних коштів і підвищує залежність від внутрішніх джерел фінансування. Крім того, малий обсяг бізнесу, сезонність виробництва і специфіка взаєморозрахунків з контрагентами створюють додаткові труднощі у забезпеченні стабільних грошових потоків.

Управління ліквідністю на малих підприємствах включає в себе ефективний моніторинг і прогнозування грошових потоків, оптимізацію дебіторської та кредиторської заборгованості, а також створення резервних фінансових коштів для покриття непередбачених витрат. Залучення позикових коштів є важливим інструментом для покриття короткострокових зобов'язань, однак для малих підприємств характерна необхідність у залученні дешевих і доступних фінансових ресурсів, що не завжди є можливим через високі вимоги до кредитної історії.

Платоспроможність малих підприємств в значній мірі залежить від правильної структури активів і пасивів, а також від своєчасного виконання фінансових зобов'язань. Малі підприємства повинні адаптувати свою фінансову політику до змінюваних умов ринку та економіки, зокрема, зважаючи на високий рівень ризиків, зумовлених їхньою малою величиною та залежністю від обмежених ресурсів.

Таким чином, система управління ліквідністю та платоспроможністю малих підприємств вимагає комплексного підходу, який передбачає не тільки оцінку та контроль фінансових показників, але й застосування стратегій, що сприяють оптимізації фінансових потоків та забезпеченню стабільного розвитку підприємства в умовах змінного економічного середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РІВНЯ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «СПІКО»

2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «СПІКО»

Історія створення ТОВ «СПІКО» починається з моменту його реєстрації, яка відбулася 3 квітня 2000 року. Компанія була заснована як приватне підприємство в селі Мирне, Житомирської області. Основною метою створення підприємства було виробництво безалкогольних напоїв і мінеральної води, що відповідало зростаючому попиту на продукцію цього сегменту в Україні.

Протягом 2000-х років компанія:

1. Розширила свої виробничі потужності, впроваджуючи сучасне обладнання для розливу води та виготовлення напоїв.
2. Розвинула мережу збуту, орієнтуючись не лише на місцевий ринок, але й на поставки в інші регіони України.
3. Здобула репутацію надійного виробника, що сприяло зростанню кількості клієнтів і партнерів.

З часом «СПІКО» додала до свого портфеля нові види продукції, зокрема ароматизовані води та енергетичні напої. У 2010-х роках компанія почала впроваджувати стандарти екологічного виробництва, що стало відповіддю на глобальні тенденції сталого розвитку.

На сьогодні ТОВ «СПІКО» залишається активним гравцем на українському ринку напоїв і продовжує розвиватися, зміцнюючи свої позиції як серед регіональних, так і національних виробників.

ТОВ «СПІКО» — це українське підприємство, яке спеціалізується на виробництві безалкогольних напоїв і мінеральної води. Компанія має стабільний фінансовий стан: у 2023 році її виторг становив понад 115 млн грн., а чистий прибуток — 4,4 млн. грн. Підприємство займається також торгівлею напоями,

очищенням води та лізингом інтелектуальної власності. Штат компанії невеликий (23 особи), але це не заважає їй залишатися конкурентоспроможною на ринку.

Проведемо аналіз активів і пасивів балансу підприємства на підставі фінансової звітності ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр.

Аналіз активів є важливим етапом у вивченні фінансового стану підприємства, оскільки він дозволяє оцінити структуру, динаміку та ефективність використання ресурсів, якими володіє компанія. У даному дослідженні розглядаються ключові показники активів ТОВ «СПКО» за період 2020–2023 років, що включають як необоротні, так і оборотні активи (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка активів ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр., тис. грн.

Категорія активів	2020	2021	2022	2023
Необоротні активи	1 979,8	1 986,2	1 986,2	1 749,8
Основні засоби	1 513,6	979,9	979,9	702,6
Незавершені інвестиції	461,1	415,1	415,1	420,8
Оборотні активи	7 335,4	9 223,4	9 223,4	18 122,0
Запаси	5 150,2	6 780,1	6 780,1	16 862,4
Грошові кошти та еквіваленти	59,2	24,2	24,2	0,7
Дебіторська заборгованість	1 772,4	2 001,1	2 001,1	654,7

Динаміка активів ТОВ «СПКО» у 2020-2023 роках відображає специфіку економічних процесів та фінансової стратегії компанії та свідчить про суттєві зміни в структурі активів компанії. Необоротні активи компанії майже не змінилися у 2020-2022 роках з 1 979,8 тис. грн до 1 986,2 тис. грн., але суттєво зменшилися до 1 749,8 млн грн у 2023 році. Таке зменшення відбулося переважно за рахунок зменшення вартості основних засобів (з 1 513,6 тис. грн. до 720,6 тис. грн.), що може свідчити про продаж частини основних засобів та амортизацію старих і непотрібних активів. Водночас незавершені інвестиції протягом періоду майже не змінилися, хоча й дещо зросли у 2023 році (420,8 тис. грн.). Значно зросли оборотні активи компанії з 7 335,4 тис. грн. у 2020 році до 18 122,0 тис. грн. у 2023 році. Це свідчить про активне розширення виробничої або комерційної

діяльності компанії. Основний приріст припав на запаси, які зросли з 5 150,2 тис. грн. у 2020 році до 16 862,4 тис. грн. у 2023 році. Це, ймовірно, є результатом закупівлі великої кількості запасів або готової продукції для подальшого продажу. Однак зменшення грошових коштів та їх еквівалентів (з 59,2 тис. грн. у 2020 році до 0,7 тис. грн. у 2023 році) свідчить про суттєве зменшення оборотних активів, що може свідчити про збільшення потреби у фінансуванні операційної діяльності за рахунок інших активів або зовнішніх коштів. Зменшення дебіторської заборгованості (з 1 772,4 тис. грн. у 2020 році до 654,7 тис. грн. у 2023 році) може свідчити про підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю, зменшення продажів у кредит або покращення процесів стягнення заборгованості. Загалом, зміна структури активів СПКОО відображає позитивні зрушення в бізнесі, включаючи збільшення оборотних активів та зміни в управлінні запасами та дебіторською заборгованістю, що свідчить про прагнення компанії оптимізувати бізнес та покращити ліквідність.

Наочно динаміка активів ТОВ «СПКОО» за 2020-2023 рр. представлена на рисунку 2.1.

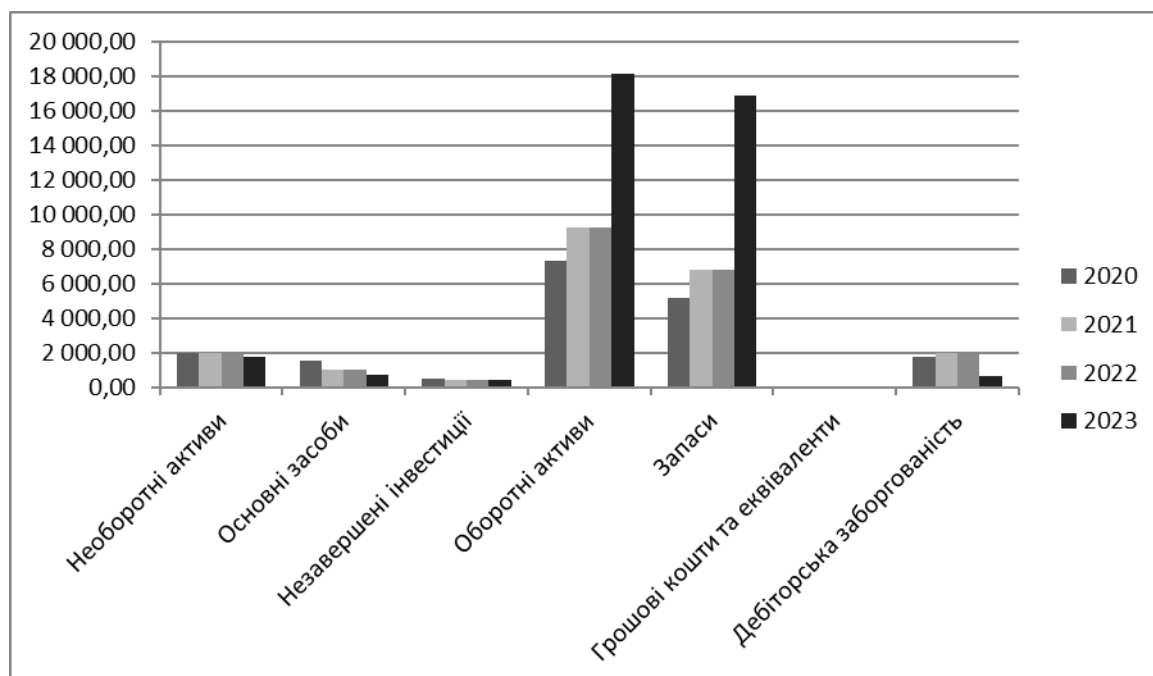

Рис. 2.1. Динаміка активів ТОВ «СПКОО» за 2020-2023 рр., тис. грн.

Щодо динаміки необоротних активів, то можна зазначити, що відбулося їх зменшення на 12% у 2023 році порівняно з 2022 роком (з 1 986,2 тис. грн. до 1

749,8 тис. грн.). Це пояснюється зносом основних засобів, який посилюється протягом аналізованого періоду.

Залучення нових капітальних інвестицій за аналізований період майже не спостерігається, оскільки незавершені інвестиції коливаються незначно.

Динаміка основних засобів має значне зниження на 53,6% за період 2020–2023 роки (з 1 513,6 тис. грн. у 2020 році до 702,6 тис. грн. у 2023 році), що пояснюється високим рівнем зносу основних засобів, який досяг 92% від первісної вартості у 2023 році. Така ситуація вказує на необхідність оновлення активів для забезпечення ефективності діяльності підприємства.

Отже, підприємство експлуатує застарілу матеріально-технічну базу, що може негативно вплинути на продуктивність у майбутньому.

Аналіз незавершених капітальних інвестицій показує стабільну динаміку з незначними коливаннями (близько 415–420 тис. грн) за аналізований період. Це дає можливість зробити висновок, що підприємство практично не інвестує в розвиток основних засобів, що обмежує перспективи модернізації та зростання виробничих потужностей.

Аналіз оборотних активів показав таку динаміку: зростання на 147% за період 2020–2023 роки (з 7 335,4 тис. грн. до 18 122,0 тис. грн.). Причому запаси збільшилися у 3 рази (з 5 150,2 тис. грн. до 16 862,4 тис. грн.).

Це може свідчити про накопичення товарно-матеріальних цінностей через зниження продажів або підготовку до майбутніх замовлень.

Дебіторська заборгованість на підприємстві за аналізований період різко скоротилася на 63% у 2023 році (з 2 001,1 тис. грн до 654,7 тис. грн.). Така ситуація може свідчити про поліпшення управління розрахунками з контрагентами або зниження обсягів реалізації.

Грошові кошти у структурі активів підприємства майже зникли: відбулося зменшення на 97% (з 59,2 тис. грн. до 0,7 тис. грн. у 2023 році). Це сигналізує про дефіцит ліквідності та обмежені можливості для покриття поточних зобов'язань.

Таким чином, провівши аналіз активів ТОВ «СПКО» можемо стверджувати наступне:

- зменшення необоротних активів та знос основних засобів вказують на

відсутність інвестицій у модернізацію та розвиток виробничої бази;

- різке зростання запасів вказує на накопичення товарів, що може бути пов'язане з низькою оборотністю продукції або очікуванням збільшення попиту;
- скорочення грошових коштів свідчить про слабку ліквідність підприємства та можливі проблеми з фінансовою стабільністю;
- скорочення дебіторської заборгованості вказує на покращення оборотності активів і зменшення ризику неплатежів.

Аналіз пасивів та капіталу підприємства є важливою складовою частиною оцінки його фінансової стабільності та здатності до подальшого розвитку. Пасиви підприємства відображають його зобов'язання та джерела фінансування, включаючи власний капітал та боргові зобов'язання. Власний капітал, у свою чергу, є важливим показником фінансової стійкості підприємства, оскільки він визначає здатність компанії покривати свої зобов'язання та фінансувати діяльність без залучення зовнішніх коштів. Поточні зобов'язання вказують на рівень заборгованості підприємства, що важливо для оцінки його платоспроможності та ліквідності.

У цьому аналізі розглядаються основні компоненти пасивів та капіталу підприємства за період 2020–2023 років, зокрема динаміка власного капіталу, зміни у нерозподіленому прибутку, а також тенденції в поточних зобов'язаннях. В таблиці 2.2 представлена динаміка пасивів та капіталу ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр. Аналіз таблиці 2.2. дозволяє визначити фінансову стабільність підприємства, його здатність до розвитку, а також потенційні ризики, що можуть виникнути в разі погіршення фінансових результатів або збільшення боргових зобов'язань.

Таблиця 2.2

Динаміка пасивів та капіталу ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр., тис. грн.

Категорія пасивів	2020	2021	2022	2023
Власний капітал	-9 692,5	-9 456,6	-9 456,6	-4 402,7
Зареєстрований капітал	1 470,7	1 470,7	1 470,7	1 470,7
Нерозподілений прибуток (збиток)	-11 163,2	-10 927,3	-10 927,3	-5 873,4
Поточні зобов'язання	19 007,7	20 666,2	20 666,2	24 274,5
Зобов'язання за товари та послуги	3 905,1	5 897,5	5 897,5	5 224,1
Розрахунки з бюджетом	64	30,7	30,7	73,3

Аналіз боргового та власного капіталу ТОВ «СПІКО» за період 2020-2023 рр. свідчить про суттєві зміни у структурі джерел фінансування компанії та її фінансової стійкості. Власний капітал компанії залишався від'ємним протягом усього аналізованого періоду, що свідчить про значні збитки: у 2020-2022 роках власний капітал дещо зменшився з -9 692,5 тис. грн. до -9 456,6 тис. грн., але значно покращився у 2023 році, коли власний капітал зменшився до -4 422,7 тис. грн. Таке зменшення можна пояснити частковим відновленням фінансового стану компанії, зокрема завдяки зменшенню нерозподілених збитків.

Зареєстрований капітал залишався незмінним протягом усіх років і становив 1 470,7 тис. грн. Це означає, що компанія не змінювала свій статутний капітал, не випускала додаткових акцій і не здійснювала жодних внесків до капіталу. Нерозподілений прибуток (збитки) залишався від'ємним, але починаючи з 2022 року сума збитків зменшилася з -10 927,3 тис. грн. до -5 873,4 тис. грн. у 2023 році. Це свідчить про те, що фінансові показники компанії покращуються, хоча вона ще не вийшла на рівень прибутковості.

Що стосується поточних зобов'язань, то їх залишок збільшився протягом аналізованого періоду з 19 077 тис. грн. у 2020 році до 24 274,5 тис. грн. у 2023 році. Це свідчить про збільшення короткострокових зобов'язань компанії, що може бути пов'язано з необхідністю розширення операційної діяльності або погашенням поточних зобов'язань.

Зобов'язання за товари та послуги також зросли з 3 951,1 тис. грн. у 2020 році до 5 224,1 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про збільшення зобов'язань перед постачальниками або бізнес-партнерами. Це, ймовірно, пов'язано зі збільшенням закупівель товарів та послуг, а також зі зростанням виробництва та продажів.

Розрахунки з бюджетом зменшилися до 30,7 тис. грн. у 2021 році, але знову зросли до 73,3 тис. грн. у 2023 році. Це може бути пов'язано з податковими зобов'язаннями або іншими поточними платежами до бюджету. Загалом аналіз зобов'язань та власного капіталу компанії за період 2020-2023 рр. свідчить про незначне покращення фінансового стану компанії, зокрема за рахунок зменшення

збитків та збільшення поточних зобов'язань. Однак через від'ємне значення власного капіталу та високий рівень поточних зобов'язань компанія перебуває в зоні фінансового ризику, що потребує подальшого моніторингу та оптимізації її фінансової політики.

На рисунку 2.2. наочно представлені склад і динаміка пасивів ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр.

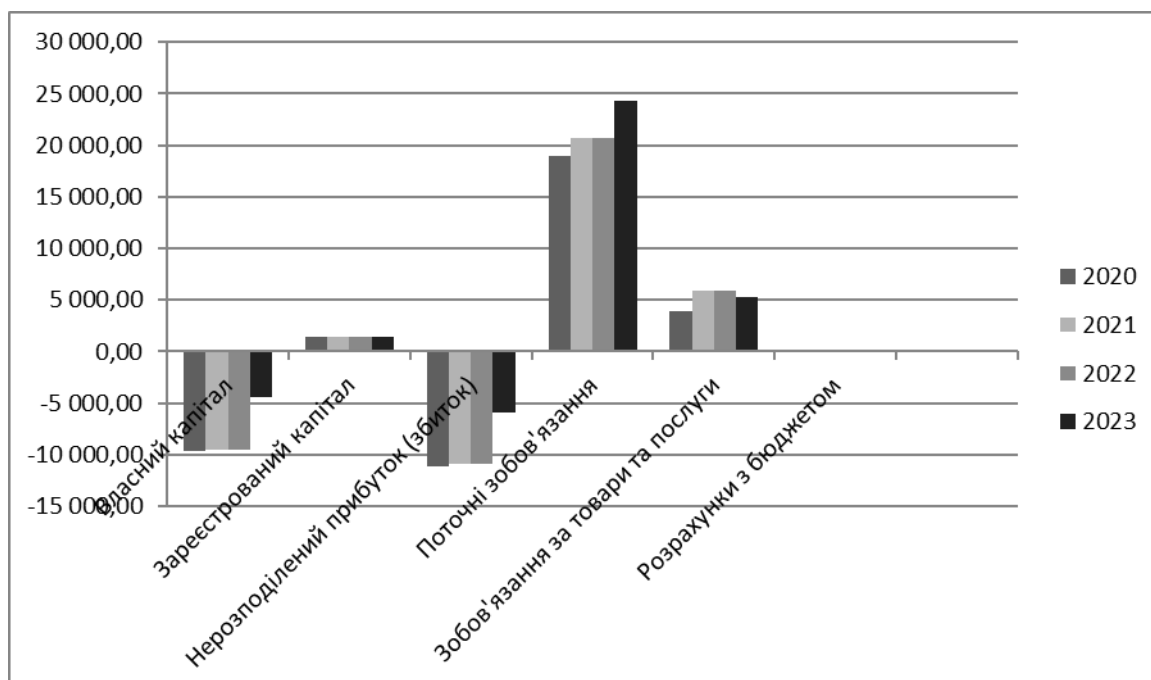

Рис. 2.2. Склад і динаміка пасивів ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр., тис. грн.

За період 2020–2023 років власний капітал підприємства демонструє позитивну динаміку: з -9 692,5 тис. грн у 2020 році до -4 402,7 тис. грн у 2023 році, що відбулося за рахунок отримання підприємством чистого прибутку у 2022 та 2023 роках (623,4 тис. грн. щорічно), що частково скоротило накопичений збиток.

Зареєстрований капітал залишається незмінним на рівні 1 470,7 тис. грн. протягом аналізованого періоду. Статутний капітал стабільний, нових внесків чи додаткової емісії капіталу не здійснювалось.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) демонструє таку динаміку: збиток зменшився з -11 163,2 тис. грн. у 2020 році до -5 873,4 тис. грн у 2023 році (поліпшення на 47%)., це пояснюється тим, що підприємство почало отримувати

чистий прибуток у 2022 та 2023 роках, що дозволило скоротити фінансові втрати.

Щодо поточних зобов'язань, то вони збільшилися на 28% з 19 007,7 тис. грн. у 2020 році до 24 274,5 тис. грн. у 2023 році. Підприємство наростило обсяги кредиторської заборгованості, що вказує на залучення додаткових ресурсів для фінансування оборотного капіталу.

Зобов'язання за товари та послуги зменшилися на 11,4% у 2023 році порівняно з 2022 роком - з 5 897,5 тис. грн. до 5 224,1 тис. грн.

За аналізований період підприємство частково погасило заборгованість перед постачальниками, що свідчить про поліпшення розрахункової дисципліни.

Розрахунки з бюджетом зросли з 64 тис. грн. у 2020 році до 73,3 тис. грн. у 2023 році. Збільшення податкових зобов'язань може бути пов'язане з ростом доходів підприємства, що відображено у фінансових результатах.

Таким чином, провівши аналіз пасивів ТОВ «СПІКО» можемо стверджувати наступне:

- поліпшення фінансової стабільності підприємства, що відбулося завдяки отриманню прибутку у 2022–2023 роках, відповідно відзначається значне скорочення непокритого збитку та зростання власного капіталу;
- збільшення поточних зобов'язань за рахунок збільшення кредиторської заборгованості, що також вказує на активне залучення позикових ресурсів для фінансування операційної діяльності підприємства;
- зниження заборгованості перед постачальниками, тобто часткове погашення боргів демонструє поліпшення платоспроможності підприємства;
- збільшення податкових платежів свідчить про позитивну динаміку доходів та фінансових результатів.

Загалом підприємство демонструє ознаки стабілізації фінансового стану з поступовим покращенням ключових фінансових показників діяльності.

Аналіз фінансових результатів підприємства є важливим інструментом для оцінки його економічної діяльності, ефективності використання ресурсів і здатності адаптуватися до змін на ринку. Вивчення динаміки основних фінансових показників дозволяє отримати чітке уявлення про тенденції розвитку

компанії, а також виявити можливі проблеми, що потребують уваги з боку керівництва.

В таблиці 2.3 представлена динаміка таких важливих показників, як чистий дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, чистий прибуток та операційні витрати підприємства. Оцінка цих показників за період з 2020 по 2023 рік дозволяє не лише проаналізувати поточні фінансові результати, але й виявити ключові фактори, що визначають ефективність функціонування підприємства в умовах змінюваного ринкового середовища.

Таблиця 2.3

**Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «СПКО»
у 2020-2023 рр., тис. грн.**

Показник	2020	2021	2022	2023
Чистий дохід від реалізації	14 742,9	14 705,7	26 375,0	26 375,0
Собівартість реалізованої продукції	11 270,5	10 479,4	18 308,4	18 308,4
Чистий прибуток (збиток)	235,9	-1 914,4	623,4	623,4
Операційні витрати	3 818,8	3 822,9	2 663,6	2 663,6

Динаміка ключових фінансових показників ТОВ «СПКО» з 2020 по 2023 рік відображає тенденції розвитку бізнесу та демонструє постійні зміни в операційній діяльності та фінансових результатах компанії. Чистий дохід від реалізації залишався в основному стабільним протягом 2020-2022 років, коливаючись від 14 742,9 тис. грн. у 2020 році до 26 375 тис. грн. у 2022 та 2023 роках. Це свідчить про значне зростання продажів у 2022 році, тоді як стабільність доходів у 2023 році вказує на те, що темпи зростання продажів товарів або послуг досягли певного плато.

Собівартість реалізованої продукції також зросла у 2022 році, досягнувши 18 308,4 тис. грн. порівняно з 11 270,5 тис. грн. у 2020 році; у 2023 році вона залишилася на тому ж рівні, що свідчить про те, що витрати на виробництво або придбання товарів майже дорівнюють доходам підприємства.

Отже, збільшення обсягів реалізації не призвело до суттєвого покращення показників рентабельності через зростання витрат. Чистий прибуток (збиток)

демонструє коливання залежно від фінансових результатів діяльності підприємства: у 2020 році підприємство отримало невеликий чистий прибуток (235,9 тис. грн.), але у 2021 році зазнала збитку (1 914,4 тис. грн.); у 2022 та 2023 роках чистий прибуток став позитивним (623,4 тис. грн.) у 2022 році чистий прибуток компанії зріс (1 914,4 тис. грн.).

Операційні витрати залишалися практично незмінними протягом усіх років, коливаючись між 3 818,8 тис. грн. у 2020 році та 2 663,6 тис. грн. у 2022-2023 роках; зменшення операційних витрат у 2022 та 2023 роках може свідчити про більш ефективне управління витратами або оптимізацію операційної діяльності, що може мати позитивний вплив на чистий прибуток. також може вплинути на покращення чистого прибутку.

Таким чином, динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «СПКО» свідчить про стабільність доходів, ефективне управління витратами та повернення до прибутковості після періоду дефіциту. Однак, підприємству слід звернути увагу на зростання собівартості продукції, що може вплинути на прибутковість.

Динаміка фінансових результатів ТОВ«СПКО» також представлена на рисунку 2.3.

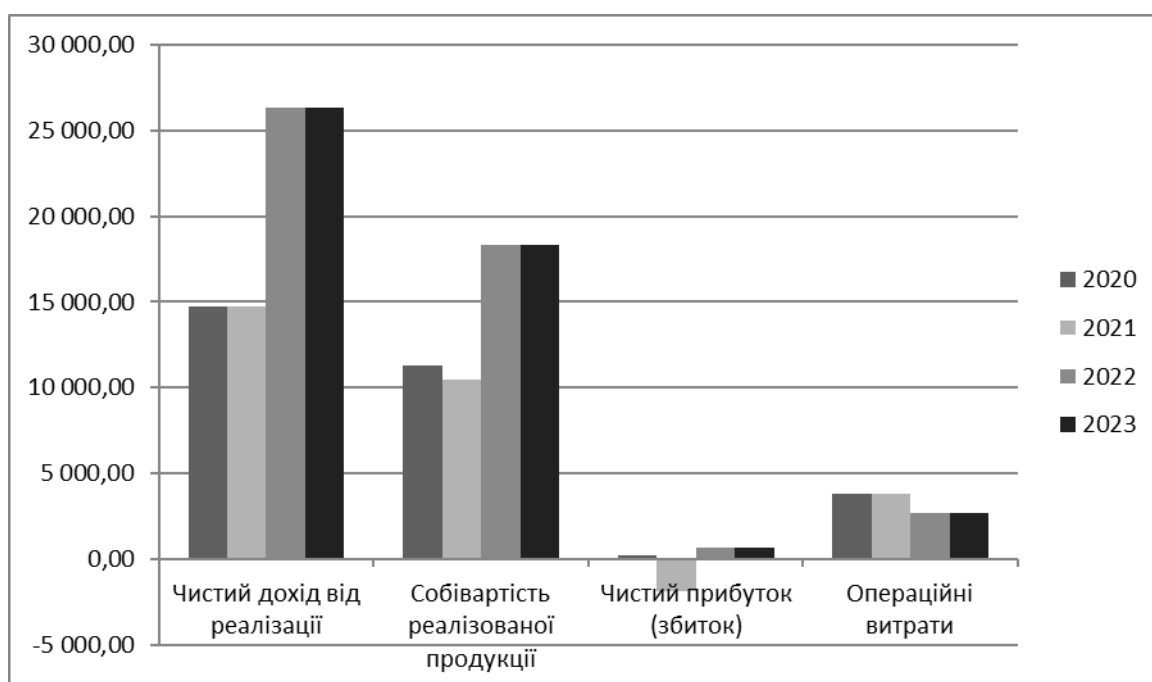

Рис. 2.3. Динаміка фінансових результатів ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр., тис. грн.

Підсумовуючи аналіз фінансових результатів ТОВ «СПІКО», необхідно також зазначити:

- чистий дохід від реалізації продукції підприємства з 2020 по 2023 роки збільшився на 79% у 2022 порівняно з 2020 роком, що свідчить про значне зростання продажів та розширення ринку. Однак, варто зазначити, що у 2023 році дохід залишився на рівні 2022 року, що може вказувати на стабільність або відсутність значних змін у бізнес-стратегії підприємства;

- собівартість реалізованої продукції зросла на 62% за період з 2020 по 2023 роки. Це може бути результатом підвищення витрат на виробництво, включаючи сировину, трудові витрати чи інші фактори, що впливають на витрати підприємства. Такий ріст собівартості може знижувати рентабельність, якщо підприємство не зможе компенсувати ці витрати через підвищення цін або збільшення обсягів продажів;

- чистий прибуток показав позитивну динаміку у 2022 році, коли підприємство вийшло із збитків. У 2023 році чистий прибуток залишився на тому ж рівні, що і в 2022 році, що вказує на збереження прибутковості. Це важливий фактор для оцінки фінансової стійкості підприємства та його здатності генерувати прибуток в умовах змін на ринку;

- операційні витрати підприємства зменшились на 30% у 2022 році, що може свідчити про оптимізацію витрат, впровадження більш ефективних процесів чи зниження деяких затратних статей. Збереження операційних витрат на сталому рівні в 2023 році вказує на стабільність в управлінні витратами та можливість підтримувати рентабельність без значних змін у витратах.

Отже, проведений аналіз показує позитивну динаміку для підприємства в аспекті доходів і прибутковості, зокрема відзначається значне зростання доходу в 2022 році та вихід з дефіциту в чистому прибутку. Проте підвищення собівартості продукції, навіть на фоні росту доходів, вимагає уваги для підтримки рентабельності в майбутньому. Скорочення операційних витрат є позитивним моментом, який може сприяти подальшому зростанню ефективності діяльності підприємства.

2.2. Аналіз ліквідності балансу підприємства

Аналіз ліквідності дозволяє оцінити здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, забезпечуючи своєчасну оплату поточних боргів та витрат. Ліквідність активів і пасивів може бути використана для прогнозування фінансової стійкості компанії та її здатності адаптуватися до змінних економічних умов.

Дані таблиці 2.4 містять показники, що характеризують ліквідність активів та пасивів підприємства за період з 2020 по 2023 рік.

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «СПКО» у 2020-2023 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	2023	У середньому за період
Групи активів					
1. Високо ліквідні	59,2	24,2	24,2	0,7	27,08
2. Швидко ліквідні	1 875,00	2 106,00	2 106,00	1 010,90	1 522,00
3. Повільно ліквідні	5 150,20	6 780,10	6 780,10	16 862,40	8 893,20
4. Важко ліквідні	2 104,80	1 551,10	1 551,10	1 329,00	1 508,90
Баланс	9 315,20	11 209,60	11 209,60	19 871,80	12 901,60
Групи пасивів					
1. Найбільш термінові	97,7	128,9	128,9	88,2	111,4
2. Короткострокові	3 905,10	5 897,50	5 897,50	5 224,10	5 231,30
3. Довгострокові	14 451,10	13 912,80	13 912,80	18 930,90	15 551,40
4. Постійні	1 470,70	1 470,70	1 470,70	1 470,70	1 470,70
Баланс	9 315,20	11 209,60	11 209,60	19 871,80	12 901,60
Надлишок (+) або дефіцит (-) платіжних засобів					
За 1 групою	-38,5	-104,7	-104,7	-87,5	-83,9
За 2 групою	-2 030,10	-3 791,50	-3 791,50	-4 213,20	-3 706,80
За 3 групою	-9 300,90	-7 911,70	-7 911,70	-2 068,50	-6 798,20
За 4 групою	634,1	499,9	499,9	-768,1	-183,3
Коефіцієнт ліквідності балансу	0,484	0,354	0,354	0,19	0,345

Вартість високо ліквідних активів підприємства коливається від 59,2 тис. грн. у 2020 році до 0,7 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про значне зниження їх

рівня. У середньому за період частка становить лише 27,08 тис. грн. Це, ймовірно, означає зменшення ліквідних грошових коштів або легко конвертованих активів. У 2021-2022 роках швидко ліквідні активи досягли максимального значення - 2 106 тис. грн.. Однак у 2023 році їх рівень суттєво знизився до 1 010,9 тис. грн.. У середньому за період ці активи становили 1 522 тис. грн. Помірно ліквідні активи показали стабільне зростання з 5 150,2 тис. грн. у 2020 році до 16 862,4 тис. грн. у 2023 році, що може свідчити про збільшення активів, які потребують більше часу для інвестування або реалізації. У середньому за аналізований період ці активи становили 8 893,2 тис. грн. Щодо важко ліквідних активів, то їх рівень зменшився з 2 104,8 тис. грн. у 2020 році до 1 329 тис. грн. у 2023 році. Це свідчить про зменшення частки активів, які важко реалізувати.

Аналіз зобов'язань дав можливість встановити наступне. Найбільш термінові зобов'язання показали зростання у 2021 році (до 128,9 тис. грн.) та зменшення до 88,2 тис. грн. у 2023 році, що може свідчити про зменшення потреби у термінових платежах або зміну фінансової стратегії. Показник короткострокових зобов'язань коливався від 3 905,1 тис. грн. у 2020 році до 5 224,1 тис. грн. у 2023 році, що свідчить про збільшення короткострокових зобов'язань. Довгострокові зобов'язання: цей показник залишається досить стабільним, хоча і з деякими коливаннями, і становить 18 930,9 тис. грн. у 2023 році, що може свідчити про значний рівень довгострокових зобов'язань, які підприємство повинно буде виконати найближчим часом. Постійні пасиви, які протягом аналізованого періоду складають 1 470,00 тис. грн. свідчать про те, що ці зобов'язання, які підприємство повинно буде виконати найближчим часом, досягли значного рівня.

Надлишок (+) або дефіцит (-) грошових коштів показав, що протягом усього періоду спостерігався загальний дефіцит платіжних засобів. Найбільший дефіцит спостерігався за другою групою активів (з -2 030,1 тис. грн. у 2020 році до -4 213,2 тис. грн. у 2023 році) та третьою групою активів (з -9 390 тис. грн. у 2020 році до -2 068,5 тис. грн. у 2023 році). Варто зазначити, що лише четверта група активів має надлишок платіжних засобів у 2020 та 2021 роках, але вже у 2023 році

- дефіцит, що знижує фінансову гнучкість підприємства.

Значення коефіцієнт ліквідності балансу значно знизилося з 0,484 у 2020 році до 0,19 у 2023 році. Це свідчить про те, що здатність покривати зобов'язання найбільш ліквідними активами знижується, що вказує на зниження фінансової стійкості компаній.

2.3. Оцінка показників ліквідності і платоспроможності підприємства

Оцінка показників ліквідності та платоспроможності є важливим етапом фінансового аналізу, що дозволяє оцінити здатність компанії своєчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати стабільний фінансовий стан. У сучасному бізнес-середовищі, що характеризується жорсткою конкуренцією та економічною нестабільністю, аналіз таких показників є особливо важливим для прийняття бізнес-рішень та формування стратегії розвитку.

У цьому підрозділі роботи проведемо аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «СПКО» на основі даних фінансової звітності підприємства за період 2020-2023 років. Розрахунок відповідних коефіцієнтів, таких як коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт покриття, абсолютної ліквідності та платоспроможності, дозволяє оцінити фінансовий стан компанії, виявити динаміку показників у часі та визначити основні проблеми. Особливу увагу приділемо змінам ліквідності у 2023 році, коли компанія зіткнулася з серйозними фінансовими труднощами, що відображено у від'ємних значеннях деяких коефіцієнтів. Однією з цілей цього аналізу є виявлення причин такої ситуації та формулювання рекомендацій щодо її покращення.

1. Коефіцієнт поточної ліквідності:

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, чи здатне підприємство покрити свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів.

$$\text{Коефіцієнт поточної ліквідності} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.1)$$

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності:

Цей коефіцієнт оцінює здатність підприємства покрити свої поточні зобов'язання тільки найбільш ліквідними активами, без врахування запасів

$$\text{Коефіцієнт швидкої ліквідності} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.2)$$

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

Цей коефіцієнт визначає здатність підприємства покрити свої поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів та еквівалентів).

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.3)$$

4. Коефіцієнт платоспроможності:

Коефіцієнт платоспроможності показує, яку частину довгострокових зобов'язань підприємство може покрити власними засобами.

$$\text{Коефіцієнт платоспроможності} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.4)$$

Розрахуємо показники ліквідності за 2020 рік.

- Коефіцієнт поточної ліквідності:

$$\frac{7335,4}{19007,7} = 0,386$$

- Коефіцієнт швидкої ліквідності:

$$\frac{7335,4 - 5150,2}{19007,7} = \frac{2185,2}{19007,7} = 0.115$$

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$\frac{59,2}{19007,7} = 0,0031$$

Розрахуємо показники ліквідності за 2021 рік.

- Коефіцієнт поточної ліквідності:

$$\frac{9223,4}{20666,2} = 0,446$$

- Коефіцієнт швидкої ліквідності:

$$\frac{9223,4 - 6780,1}{20666,2} = \frac{2443,3}{20666,2} = 0,118$$

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$\frac{24,2}{20666,2} = -0,0012$$

Розрахуємо показники ліквідності за 2022 рік.

- Коефіцієнт поточної ліквідності:

$$\frac{9223,4}{20666,2} = 0,446$$

- Коефіцієнт швидкої ліквідності:

$$\frac{9223,4 - 6780,1}{20666,2} = \frac{2443,3}{20666,2} = 0,118$$

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$\frac{24,2}{20666,2} = -0,0012$$

Розрахуємо показники ліквідності за 2023 рік.

- Коефіцієнт поточної ліквідності:

$$\frac{18122}{24274,5} = -0,746$$

- Коефіцієнт швидкої ліквідності:

$$\frac{18122 - 16862,4}{24274,5} = \frac{1259,6}{24274,5} = 0,052$$

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$\frac{0,7}{24274,5} = 0,00003$$

Розрахунок платоспроможності компанії є важливим етапом фінансового аналізу, який дозволяє оцінити здатність компанії своєчасно і в повному обсязі відповідати за своїми зобов'язаннями.

Розрахуємо коефіцієнт платоспроможності за 2020-2023 роки.

2020 рік:

Власний капітал = -9 692,5 тис. грн

Поточні зобов'язання = 19 007,7 тис. грн

$$2020 \text{ рік} = \frac{-9692,5}{19007,7} = -0,51$$

2021 рік:

Власний капітал = -9 456,6 тис. грн

Поточні зобов'язання = 20 666,2 тис. грн

$$2021 \text{ рік} = \frac{-9456,6}{20666,2} = -0,46$$

2022 рік:

Власний капітал = -9 456,6 тис. грн

Поточні зобов'язання = 20 666,2 тис. грн

$$2022 \text{ рік} = \frac{-9456,6}{20666,2} = -0,46$$

2023 рік:

Власний капітал = -4 402,7 тис. грн

Поточні зобов'язання = 24 274,5 тис. грн

$$2023 \text{ рік} = \frac{-4402,7}{24274,5} = -0,18$$

Отримані результати розрахунків зведемо в таблицю 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка основних показників ліквідності та платоспроможності
ТОВ «СПКО» за 2020-2024 рр.**

Показники	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,386	0,446	0,446	-0,746
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,115	0,118	0,118	0,052
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0031	-0,0012	-0,0012	0,00003
Коефіцієнт платоспроможності	-0,51	-0,46	-0,46	-0,18

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «СПКО» за період 2020-2023 рр. свідчить про низьку фінансову стійкість та проблеми з ліквідністю підприємства. Розглянемо отримані результати детальніше:

Коефіцієнт поточної ліквідності, який показує здатність компанії покривати свої короткострокові зобов'язання поточними активами, у 2020 році становив 0,386. Коефіцієнт дещо покращився у 2021 та 2022 роках (0,446), але значно погіршився до -0,746 у 2023 році, що свідчить про те, що компанія не має достатньо ліквідних активів для покриття своїх короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (0,115 у 2020 році та 0,118 у 2021 та 2022 роках) вказує на те, що здатність компанії покривати свої зобов'язання без використання запасів є дуже обмеженою; у 2023 році цей коефіцієнт падає до 0,052, що ще більше збільшує залежність від запасів, навіть якщо вони є легко реалізованими. Це означає, що навіть без урахування запасів підприємство не має достатніх активів для швидкого погашення поточних зобов'язань. Підприємство надто залежить від запасів, які не завжди можуть бути швидко реалізовані для покриття боргів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності також має негативну тенденцію. Від'ємні значення цього показника (-0,0012 у 2021 та 2022 роках) та дуже низьке значення у 2023 році (0,00003) свідчать про те, що компанія має мало грошових коштів або їх еквівалентів для негайного обслуговування своїх зобов'язань. Критична нестача ліквідних коштів ставить під загрозу фінансову платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт платоспроможності залишається від'ємним протягом усього аналізованого періоду (-0,51 у 2020 році та -0,18 у 2023 році), підтверджуючи, що компанія не має достатньо власного капіталу для покриття загальної заборгованості. Цей коефіцієнт зменшується з кожним роком, але залишається від'ємним, що свідчить про серйозні фінансові труднощі компанії.

Представимо динаміку показників ліквідності і платоспроможності ТОВ «СПКО» на рисунку 2.4.

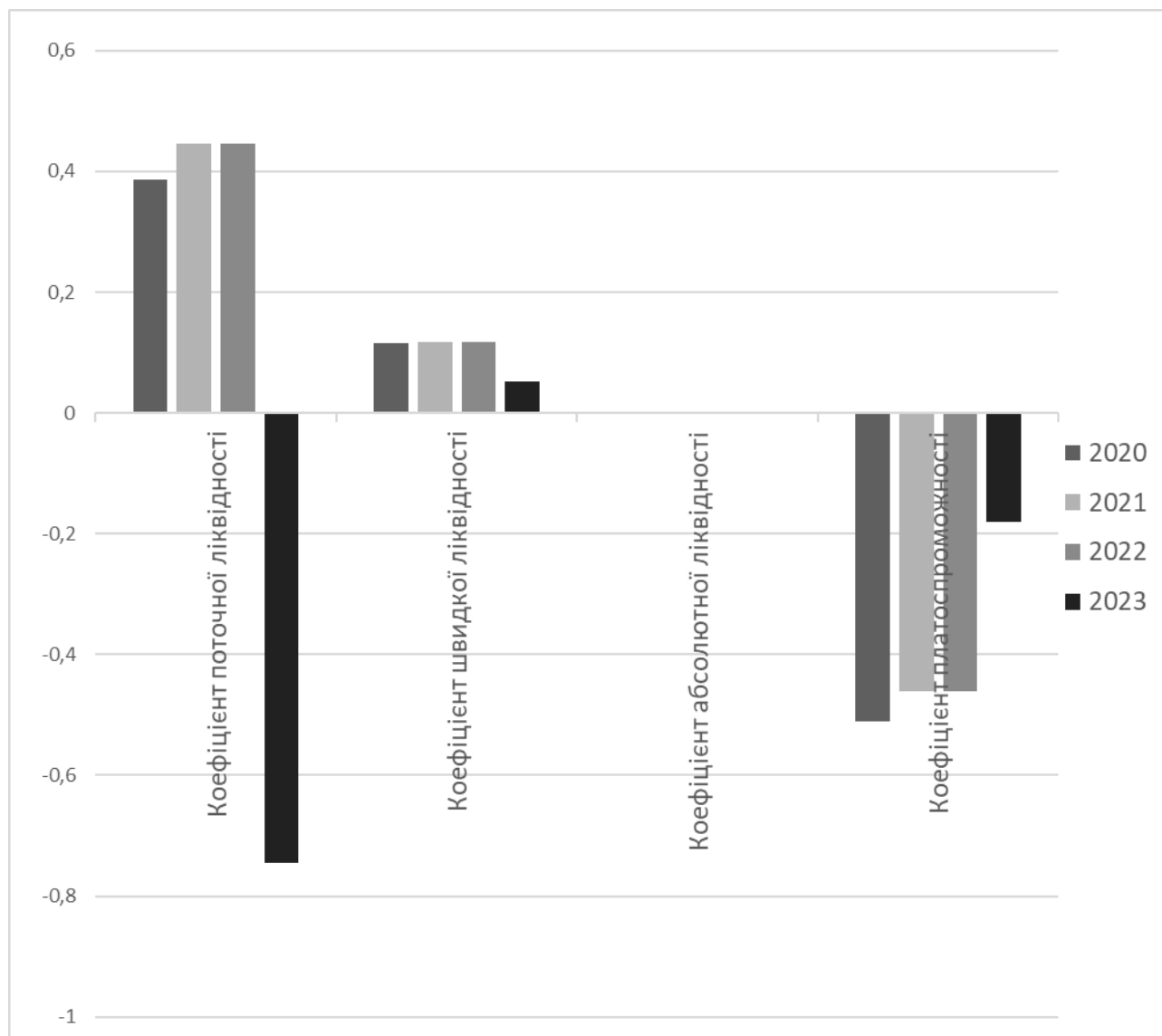

Рис. 2.4. Динаміка основних показників ліквідності і платоспроможності ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр.

Загалом, показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «СПКО» свідчать про низьку фінансову стійкість компанії, що ускладнює своєчасне

проведення розрахунків з кредиторами. Від'ємні значення ключових коефіцієнтів свідчать про необхідність вжиття заходів щодо поліпшення ліквідності, зокрема оптимізації структури активів і пасивів та підвищення ефективності фінансового менеджменту компанії.

Таким чином, коефіцієнт поточної ліквідності у 2020 році є низьким - 0,386, що свідчить про те, що лише 38,6% поточних зобов'язань покриваються активами. Це свідчить про низьку ліквідність та потенційні ризики для своєчасного виконання зобов'язань; у 2021 та 2022 роках коефіцієнт зростає до 0,446, що свідчить про покращення ліквідності, але все ще не досягає бажаного рівня (норматив вище 1,0); у 2023 році коефіцієнт стає від'ємним (-0,746); у 2023 році коефіцієнт стає від'ємним (-0,746), що свідчить про неспроможність компанії покрити свої поточні зобов'язання, поточні зобов'язання значно перевищують поточні активи, що свідчить про те, що підприємство має серйозні грошові труднощі.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2020 році становить 0,115, що свідчить про дуже низьку здатність покрити поточні зобов'язання без врахування запасів. У всіх наступних роках цей показник знаходиться на схожому рівні: у 2021 та 2022 роках він також становить 0,118, що свідчить про низьку ліквідність та нездатність швидко покрити зобов'язання; у 2023 році коефіцієнт поточної ліквідності ще нижчий - 0,052, що свідчить про погіршення ліквідності;

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2020 році становить 0,0031, лише 0,31% поточних зобов'язань можуть бути легко ліквідовані. Це свідчить про критичну нестачу ліквідних коштів У 2021 та 2022 роках коефіцієнт абсолютної ліквідності становив -0,0012, що свідчить про ще гіршу ситуацію, коли ліквідних коштів для покриття поточних зобов'язань практично немає У 2023 році коефіцієнт зріс до 0,00003, але залишається У період з 2020 по 2023 рік підприємство відчувало фінансові труднощі, що відображено в низьких від'ємних значеннях показників ліквідності та платоспроможності.

Коефіцієнт платоспроможності вказує на здатність компанії покривати свої зобов'язання власним капіталом. З 2020 по 2023 рік цей коефіцієнт має від'ємне

значення. Коефіцієнт платоспроможності у 2020 році становить -0,51, що свідчить про серйозні проблеми у платоспроможності компаній. У 2021 та 2022 роках коефіцієнт покращується до -0,46, але ситуація залишається негативною; у 2023 році коефіцієнт платоспроможності падає до -0,18, демонструючи незначне покращення, але борг все ще перевищує власний капітал. Водночас незначне покращення коефіцієнта платоспроможності у 2023 році може свідчити про те, що фінансові проблеми поступово зменшуються, але загалом компанія залишається фінансово нестійкою, як свідчить аналіз показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «СПКО» з 2020 по 2023 роки.

Підприємство має значні фінансові проблеми. Низькі значення коефіцієнта поточної ліквідності та коефіцієнта абсолютної ліквідності та від'ємний коефіцієнт платоспроможності свідчать про те, що підприємство немає достатніх коштів для своєчасного виконання своїх зобов'язань; хоча спостерігається незначне покращення деяких показників у 2023 році.

Продовжимо аналіз ліквідності підприємства, використовуючи додаткові відносні показники ліквідності, результати розрахунків зведемо в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Динаміка додаткових відносних показників ліквідності
ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр.**

Назва коефіцієнта	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023 від 2020	Відхилення 2023 від 2021
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,244	0,264	0,264	0,017	-0,227	-0,247
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,000	1,000	1,000	1,000	0,000	0,000
Коефіцієнт ліквідності запасів	0,118	0,115	0,115	0,008	-0,110	-0,107
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	0,048	0,043	0,043	0,283	0,235	0,240

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	2,20	2,95	2,95	7,98	5,78	5,03
Коефіцієнт мобільності активів	0,787	0,823	0,823	0,913	0,126	0,090

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році був значно нижчим, ніж у 2020, 2021 та 2022 роках. Коефіцієнт поточної ліквідності також знизився, що свідчить про значне погіршення фінансової ситуації у 2023 році. Коефіцієнт ліквідності запасів також знизився, що свідчить про зменшення доступності запасів для покриття зобов'язань. Коефіцієнт ліквідності розрахункових коштів значно покращився у 2023 році порівняно з попередніми роками. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості значно зріс у 2023 році, що свідчить про значне збільшення кредиторської заборгованості порівняно з дебіторською. Коефіцієнт співвідношення активів і поточних зобов'язань також збільшився, що може свідчити про збільшення частки поточних активів у загальній сумі активів. Коефіцієнт співвідношення активів до необоротних активів у 2023 році зменшується, що свідчить про зменшення залежності від необоротних активів.

Ліквідність через спроможність менеджменту забезпечувати фінансову рівновагу та збалансованість вхідних і вихідних грошових потоків підприємства впливають на фінансову стійкість підприємства. З метою визначення рівня впливу ліквідності як внутрішнього фактора на фінансову стійкість підприємства, розрахуємо основні часткові показники фінансової стійкості ТОВ «СПІКО» за 2020-2023 рр., результати зведемо в табл. 2.7.

Коефіцієнт достатності капіталу покращився у 2023 році порівняно з попереднім роком, але залишається від'ємним, що свідчить про нестачу власного капіталу для покриття активів.

Таблиця 2.7

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості
ТОВ «СПКО» за 2020-2023 рр.**

Назва коефіцієнта	2020	2021	2022	2023	Відхилення 2023 від 2020	Відхилення 2023 від 2021	Відхилення 2023 від 2022
Коефіцієнт власного капіталу	-1,04	-0,84	-0,84	-0,22	0,82	0,62	0,62
Коефіцієнт фінансової незалежності	-4,90	-4,77	-4,77	-2,52	2,38	2,25	2,25
Коефіцієнт фінансової залежності	2,04	1,84	1,84	0,78	-1,26	-1,06	-1,06
Коефіцієнт покриття власним капіталом	-0,51	-0,46	-0,46	-0,18	0,33	0,28	

Коефіцієнт фінансової незалежності також збільшився, вказуючи на те, що залежність компанії від зовнішнього фінансування зменшилася, але залишається дуже високою. Коефіцієнт фінансової залежності знизився, що вказує на те, що зовнішній борг став меншою часткою фінансування активів компанії. Коефіцієнт покриття власним капіталом покращився у 2023 році, але залишається від'ємним, що свідчить про низьку здатність покривати борг власним капіталом.

Отже, загальний фінансовий стан підприємства залишається нестійким. Тому ризик неплатоспроможності є високим і необхідні термінові заходи для зміцнення ліквідності, збільшення власного капіталу та оптимізації структури боргу. Для покращення ситуації слід зосередитися на ефективному управлінні активами, скороченні поточних зобов'язань та залученні додаткових фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТОВ «СПІКО»

3.1. Оптимізація структури балансу з метою підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства

Першочерговим кроком для поліпшення платоспроможності українських підприємств, зокрема ТОВ «СПІКО», в умовах воєнного часу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом. Це забезпечить мінімізацію фінансових ризиків та максимізує рентабельність власних ресурсів. Оптимізація ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюється через впровадження заходів, які з одного боку сприяють зменшенню фінансових зобов'язань, а з іншого - збільшенню грошових активів, що покривають ці зобов'язання.

В цілому підприємство може знизити фінансові зобов'язання за рахунок:

- зменшення постійних витрат, зокрема витрат на утримання управлінського персоналу;

- зменшення рівня умовно-змінних витрат;

- продовження строків кредиторської заборгованості по товарних операціях.

Збільшити обсяг грошових активів можна шляхом:

- рефінансування дебіторської заборгованості, зокрема через факторинг, облік та дисконтування векселів, форфейтингу або примусового стягнення боргів;

- прискорення оборотності дебіторської заборгованості шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту;

- оптимізації товарних запасів через розрахунки нормативів запасів;

- зменшення обсягів страхових, гарантійних запасів підприємства.

Незважаючи на наукові дослідження, які пропонують оптимізацію структури балансу для забезпечення платоспроможності, їх застосування в умовах

сучасних реалій України ускладнюється через відмінності в змістовних вимогах до коефіцієнтів. Однак основною ідеєю оптимізації балансу є оцінка ліквідності активів через їх групування за ступенем ліквідності, а пасивів -- за термінами погашення, що дозволяє підприємству, таким як ТОВ «СПКО», зберігати фінансову стійкість навіть в умовах війни.

В процесі моделювання приймаємо такі умовні позначення:

- Б - валюта балансу;
- НА - необоротні активи;
- ОА - оборотні активи;
- ВМП - витрати майбутніх періодів;
- З – запаси;
- ГК - грошові кошти та їх еквіваленти;
- ПФІ - поточні фінансові інвестиції;
- ВК - власний капітал;
- ЗНВП - забезпечення наступних витрат і платежів;
- ДЗ - довгострокові зобов'язання;
- ПЗ - поточні зобов'язання;
- ДМП - доходи майбутніх періодів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає співвідношення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань, показуючи, скільки гривень грошових активів підприємство має для покриття кожної гривні поточних зобов'язань.

$$0,1 < \frac{A_1}{P_1 + P_2} < 0,2 \quad (3.1)$$

Таким чином, якщо виразити поточні зобов'язання через величину найбільш ліквідних активів підприємства, отримаємо таке співвідношення:

$$5A_1 < P_1 + P_2 < 10A_1 \quad (3.2)$$

Отже, для підприємства, яке функціонує в нормальних умовах, поточні зобов'язання мають бути в 5–10 разів більшими за суму вкладень у поточні фінансові інвестиції та грошові кошти. В Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджених наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361) [25] наведені нормативні значення коефіцієнтів поточної ліквідності та покриття, які відрізняються лише за величиною витрат майбутніх періодів у розрахунку на 1 грн поточних зобов'язань. Тепер спробуємо визначити нормативне обмеження для витрат майбутніх періодів за допомогою відповідної системи нерівностей (3.3).

1)

$$\frac{OA + BП}{ПЗ} \geq 1,5 \text{ або } \frac{OA}{ПЗ} \geq 1,5$$

2)

$$\frac{A_1 + A_2 + A_3}{П_1 + П_2} > 1 \text{ або } \frac{A_1 + A_2 + A_3 - BП}{П_1 + П_2} > 1 \quad (3.3)$$

3)

$$\frac{BП}{П_1 + П_2} \leq 0,5$$

З урахуванням визначених вище обмежень щодо обсягів поточних зобов'язань, можна отримати таке співвідношення:

$$2,5A_1 < BП < 5A_1 \quad (3.4)$$

Отже, згідно з встановленими граничними значеннями коефіцієнтів ліквідності, витрати майбутніх періодів на підприємстві повинні бути в 2,5–5 разів більшими за найбільш ліквідні активи.

Встановлені в Порядку здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, граничні значення коефіцієнта швидкої ліквідності

дозволяють сформулювати наступну нерівність:

$$0,052 < \frac{A_1 + A_2 + \text{ВМП}}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,072 \quad (3.5)$$

Оскільки $\frac{\text{ВМП}}{\Pi_1 + \Pi_2} \leq 0,5$, то отримуємо наступне:

$$-0,448 < \frac{A_1 + A_2}{\Pi_1 + \Pi_2} < -0,428 \quad (3.6)$$

З урахуванням граничних обмежень для коефіцієнта абсолютної ліквідності можна сформулювати наступну нерівність:

$$0 < \frac{A_1}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,1 \quad (3.7)$$

$$0 \leq A_2 < 0,1 \times (\Pi_1 + \Pi_2) \quad (3.8)$$

Отже, згідно з прийнятими в Україні граничними рівнями показників ліквідності, активи високої ліквідності (наприклад, поточна дебіторська заборгованість) не можуть перевищувати обсяг грошових коштів і поточних фінансових інвестицій.

Зі системи наведених вище нерівностей і нормативного обмеження щодо коефіцієнта поточної ліквідності можна визначити граничний діапазон для формування обсягу запасів і витрат.

1)

$$\frac{A_1 + A_2 + A_3}{\Pi_1 + \Pi_2} \geq 0,5 \text{ де } 0,1 < \frac{A_1}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,2 \text{ і } 0 < \frac{A_2}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,1 \quad (3.9)$$

2)

$$1,2 < \frac{A_3}{\Pi_1 + \Pi_2} \leq 1,4$$

3)

$$1,2 \times (\Pi_1 + \Pi_2) \leq A_3 \leq 1,4 \times (\Pi_1 + \Pi_2) \quad (3.10)$$

$$6A_1 < A_3 < 14A_3$$

Тобто активи низької ліквідності повинні в нормальних умовах перевищувати найбільш ліквідні активи підприємства в 6–14 разів. При цьому, враховуючи встановлені граничні обмеження на обсяг витрат майбутніх періодів,, можна отримати наступне співвідношення:

$$3,5A_1 \leq 3 < 9A_1 \quad (3.11)$$

Таким чином, запаси підприємства з оптимальною структурою балансу повинні бути в 3,5–9 разів більшими за грошові кошти та поточні фінансові інвестиції. Підсумовуючи отримані оцінки нормативних значень для активів другої та третьої групи, можна зробити висновок, що загальна сума оборотних активів підприємства, з урахуванням витрат майбутніх періодів, має бути в 7–16 разів більша за найбільш ліквідні активи, тобто:

$$7A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 < 16A_1 \quad (3.12)$$

Також обсяг оборотних активів без урахування витрат майбутніх періодів у підприємства, що працює в нормальних умовах, має бути від 4,5 до 11 разів більшим за обсяг вкладень у грошові кошти та поточні фінансові інвестиції.

$$4,5A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 - \text{ВМП} < 11A_1 \quad (3.13)$$

Виходячи з нормативного значення коефіцієнта забезпечення власними засобами, можна визначити оптимальні межі коливань власних оборотних активів підприємства:

1)

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{\Pi_4 - A_4}{A_1 + A_2 + A_3} \\ 4,5A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 - \text{ВМП} < 11A_1 \end{array} \right.$$

(3.14)

2)

$$0,45A_1 \leq \Pi_4 - A_4 \leq 11A_1$$

Визначити необхідний обсяг постійних джерел фінансування та необоротних активів безпосередньо через найбільш ліквідні активи доволі складно. Тому спробуємо виразити складові, прирівняні до власного капіталу, через обсяги постійних пасивів та найбільш ліквідних активів підприємства. Для цього використаємо нормативне значення коефіцієнта фінансової автономії та розрахований діапазон зміни обсягів оборотних активів підприємства. У підсумку розрахунків отримаємо такі співвідношення для підприємства з оптимальною структурою балансу:

1)

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{\Pi_4 - \text{ВМП} - \text{ЗНВП}}{\Pi_4 + \Pi_4 + \Pi_4 + \Pi_4} \\ 7A_1 + \Pi_4 \leq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3 + \Pi_4 < 16A_1 + \Pi_4 \end{array} \right.$$

(3.15)

2)

$$0,5 \times (7A_1 + \Pi_4) \leq \Pi_4 - \text{ВМП} - \text{ЗНВП} \leq 0,5 \times (16A_1 + \Pi_4)$$

3)

$$0,5\Pi_4 - 3,5A_1 \leq \text{ВМП} + \text{ЗНВП} \leq 0,5\Pi_4 - 8A_1$$

Враховуючи, що обсяги доходів майбутніх періодів та забезпечень майбутніх витрат і платежів не можуть мати від'ємного значення, можна сформулювати відповідну систему обмежень:

$$\begin{cases} 0,5\Pi_4 - 3,5A_1 \geq 0 \\ 0,5\Pi_4 - 8A_1 \geq 0 \end{cases}$$

(3.16)

$$\Pi_4 \geq 16A_1$$

Таким чином, визначено мінімально необхідний обсяг постійних пасивів, нормований за обсягами наявних грошових коштів і поточних фінансових інвестицій підприємства. Це обмеження, застосоване до нерівності, дозволяє визначити граничні значення для обсягів необоротних активів підприємства:

1)

$$\begin{cases} \Pi_4 \geq 16A_1 \\ 0,45A_1 \leq \Pi_4 - A_4 \leq 11A_1 \end{cases}$$

(3.17)

2)

$$14,9A_1 \leq A_4 \leq 15,55A_1$$

Узагальнюючи встановлені обмеження щодо обсягів активів, згрупованих за рівнем ліквідності, можна представити валюту балансу через найбільш ліквідні активи:

1)

$$\begin{cases} 0 \leq A_2 < A_1 \\ 6A_1 < A_3 \leq 14A_1 \\ 14,9A_1 \leq A_4 \leq 15,55A_1 \end{cases}$$

(3.18)

2)

$$21,9A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 + A_4 \leq 31,55A_1$$

Ця нерівність дозволяє визначити мінімально необхідний обсяг довгострокових джерел фінансування, необхідних для забезпечення стабільної діяльності підприємства:

1)

$$\begin{cases} 21,9A_1 \leq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3 + \Pi_4 \leq 31,55A_1 \\ 5A_1 < \Pi_1 + \Pi_2 < 10A_1 \end{cases}$$

(3.19)

2)

$$16,9A_1 \leq \Pi_3 + \Pi_4 \leq 21,55A_1$$

Таким чином, загальний обсяг довгострокових і постійних пасивів підприємства повинен знаходитися в межах від 16,9 до 21,55 обсягів найбільш ліквідних активів. Проведені розрахунки дозволяють визначити нормативні частки окремих елементів активів і пасивів у балансі, який відповідає вимогам щодо необхідного рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Нормативи структури оптимального агрегованого балансу
ТОВ «СПКО»**

Показники	За нижньою межею граничних значень		За верхньою межею граничних значень	
	Оцінка в обсягах А1	Питома вага в балансі, %	Оцінка в обсягах А1	Питома вага в балансі, %
Валюта балансу	19 872	100,00%	19 872	100,00%
Постійні та довгострокові пасиви	15 335	77,17%	13 572	68,30%
— Постійні пасиви	14 518	73,06%	13 572	68,30%
Поточні зобов'язання	4 537	22,83%	6 299	31,70%
Необоротні активи	13 521	68,04%	9 795	49,29%
Оборотні активи	4 084	20,55%	6 929	34,87%
Запаси і витрати	5 445	27,40%	8 817	44,37%
— Запаси	3 176	15,98%	5 669	28,53%
— Витрати майбутніх періодів	2 269	11,42%	3 150	15,85%
Поточна дебіторська заборгованість	0	0,00%	630	3,17%
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	908	4,57%	630	3,17%
Власні оборотні активи	407	2,05%	694	3,49%

Згідно з таблицею 3.1 сформовано оптимальне співвідношення між оборотними і необоротними активами, а також між короткостроковими і довгостроковими зобов'язаннями. Підвищення частки оборотних активів (як ліквідних, так і поточних) та зменшення частки необоротних активів свідчить про підвищену ліквідність і здатність компанії швидко реагувати на зовнішні зміни.

Збільшення частки поточних зобов'язань і витрат майбутніх періодів також має бути ретельно контрольоване, оскільки це може вплинути на здатність підприємства виконувати свої зобов'язання в короткостроковій перспективі. Проте, в цілому, ця структура є оптимальною для забезпечення фінансової стабільності і ліквідності підприємства.

Таке управління дозволяє знизити ризики дефіциту ліквідності та забезпечити стабільність у виконанні зобов'язань.

Аналіз структури оптимального агрегованого балансу підприємства дозволяє нам оцінити його фінансову стійкість і ліквідність, виявити сильні та слабкі сторони в управлінні активами та пасивами. Всього в таблиці надано ключові показники, що характеризують структуру балансу підприємства, зокрема, його активи та пасиви, а також оптимальні межі для кожного з них.

Загальна валюта балансу підприємства становить 19 872 тис. грн., і це значення залишалось незмінним протягом обох варіантів (за нижньою і верхньою межами). Однак основні зміни відбуваються в структурах пасивів і активів.

Постійні та довгострокові пасиви займають основну частину балансу - 77,17% за нижньою межею і 68,30% за верхньою межею. Це означає, що компанія значною мірою фінансується за рахунок довгострокових зобов'язань. Однак зменшення частки довгострокових пасивів (з 77,17% до 68,30%) може свідчити про зменшення залежності підприємства від зовнішніх позик або зміну в управлінні фінансами.

Поточні зобов'язання зростають з 22,83% до 31,70%, що вказує на збільшення короткострокової заборгованості компанії. Це може створювати додатковий тиск на ліквідність, оскільки підприємству потрібно буде швидше гасити поточні борги.

Що стосується активів, то частка необоротних активів зменшується з 68,04% до 49,29%, що свідчить про зниження частки довгострокових інвестицій чи нематеріальних активів у загальній структурі. Це може означати більш активне використання ліквідних або оборотних активів, що підвищує гнучкість компанії.

Оборотні активи, в свою чергу, збільшуються з 20,55% до 34,87%, що є позитивним сигналом: зростання ліквідних активів покращує платіжну здатність підприємства та дозволяє йому швидше реагувати на зміни в економічному середовищі.

Зростання частки запасів і витрат майбутніх періодів з 27,4% до 44,37% може бути як позитивним, так і негативним фактором. Це означає, що компанія, можливо, більше інвестує в запаси та майбутні витрати, що може свідчити про наявність планів щодо розширення або підготовки до майбутніх проектів. Але, з іншого боку, великі запаси можуть привести до проблем з ліквідністю, якщо вони не реалізуються вчасно.

Поточна дебіторська заборгованість за нижньою межею становить 0%, але за верхньою межею зростає до 630 млн грн, що може сигналізувати про ризики, пов'язані з незабезпеченими кредитами або простроченими платежами від клієнтів. Враховуючи це, важливо зосередити увагу на вдосконаленні процесу управління дебіторською заборгованістю.

Що стосується грошових коштів та фінансових інвестицій, то їх частка зменшується з 4,57% до 3,17%, що може свідчити про зменшення ліквідних резервів компанії. Це підвищує ризик виникнення проблем із покриттям короткострокових зобов'язань, якщо ситуація на ринку зміниться.

Отже, отримано загалом збалансовану структуру активів і пасивів, але деякі зміни, зокрема зростання поточних зобов'язань і витрат майбутніх періодів, вказують на певні ризики в короткостроковій перспективі. Зменшення частки довгострокових пасивів є позитивним, але збільшення запасів та дебіторської заборгованості вимагає більшого контролю за ліквідністю та управлінням фінансами.

3.2. Заходи щодо вдосконалення системи управління платоспроможністю підприємства в умовах воєнного стану

Управління платоспроможністю і ліквідністю є достатньо важливим елементом діяльності малого бізнесу, оскільки низька платоспроможність підприємств і за звичайних умов призводить до фінансових проблем, зниження рівня ліквідності підприємств та невиплати заробітної плати, що в загальному достатньо негативно впливає як на розвиток бізнесу так і на стан національної економіки загалом. Проте, в умовах війни та посилення стану економічної нестабільності в Україні, фінансові проблеми підприємств малого бізнесу суттєво загострюються, адже негативні економічні наслідки військових дій наразі відчуються в усіх сферах господарської діяльності, що уже призвело до відчутного зниження доходів як бізнесу, так і населення нашої держави. Крім того, зростання витрат підприємств на енергоресурси, сировину та логістику, а також перебої з постачанням стали додатковим фінансовим викликом для підприємств малого бізнесу.

Сучасна специфіка функціонування малого бізнесу в Україні невідривно пов'язана з необхідністю його адаптації до нестабільних умов ведення господарювання, пов'язаних з впливом воєнного стану. При цьому особливо важливим є забезпечення ефективності управління платоспроможністю малих підприємств, оскільки в кризових умовах вона виступає у якості визначального фактору, який визначає їх життєздатність та стійкість в умовах економічної дестабілізації. Разом з тим, однією з ключових проблем управління платоспроможністю для суб'єктів малого бізнесу є відсутність достатнього фінансового резерву, який дозволяв би підприємствам пережити зазначені труднощі [11]. Зокрема, зниження обсягу оборотних коштів та збільшення витрат, що є невід'ємним елементом поточної ситуації, становлять серйозну загрозу фінансовій стійкості малих підприємств.

При цьому додаткової напруги у сфері фінансування діяльності суб'єктів господарювання від початку війни додає криза кредитування, котра пов'язана із

суттєвим скороченням банківської активності на відповідному ринку. Зокрема, зростання кредитних відсоткових ставок, а також значні обмеження, введені банками на надання кредитів, зростання вимог до їх забезпечення – усе це призвело до суттєвого скорочення обсягу банківських ресурсів, доступних для малого бізнесу, які раніше активно залучалися для фінансування операційної діяльності та розширення обсягів виробництва.

Крім того, необхідно зазначити, що однією з нагальних проблем, що впливають на стан платоспроможності суб'єктів малого бізнесу є низька ефективність управління фінансовими ресурсами, зокрема, недостатній контроль за витратами в умовах фінансової дестабілізації. Додатковими перешкодами покращення стану платоспроможності є нерозвинена інфраструктура для залучення інвестицій, а також загальна недостатня розвиненість фінансового ринку України, що значно обмежує можливість підприємств щодо залучення зовнішніх ресурсів для фінансування своєї поточної діяльності.

Таким чином, приходимо до висновку, що для підвищення стану платоспроможності малого бізнесу в Україні в умовах війни та загальної дестабілізації економічної системи, необхідно вирішити низку фінансових проблем, до числа яких можна віднести наступні:

- недостатній рівень фінансових резервів підприємств малого та середнього бізнесу;
- низька ефективність управління фінансовими ресурсами на малих підприємствах;
- недостатня доступність кредитів та інших фінансових ресурсів для фінансування операційної діяльності;
- недостатній рівень розвитку інфраструктури для залучення інвестицій та підтримки підприємництва.

Як свідчить практика, у бідь-яких кризових умовах, до числа яких відноситься і військовий стан в країні, головним інструментарієм забезпечення належного рівня платоспроможності підприємства є ефективне управління їх

фінансовою діяльністю, котре повинне реалізовуватись на засадах фінансового менеджменту.

Практичні аспекти управління платоспроможністю і ліквідністю підприємств малого бізнесу повинні включати в себе ряд традиційних елементів фінансового менеджменту, скоригованих на трансформацію принципів ведення господарської діяльності в умовах воєнного стану. Зокрема, до числа таких інструментів фінансового управління платоспроможністю варто віднести наступні:

- управління активами – орієнтоване на збереження наявних активів та дотриманні їх оптимальної структури за існуючих умов;

- управління капіталом – потреба у пошуку джерел фінансування бізнесу та забезпечення якомога вищого рівня ефективності використання наявного капіталу підприємства;

- управління прибутком – пріоритетне завдання, котре передбачає скорочення неопераційних витрат та забезпечення одержання максимального прибутку за наявних ресурсних обмежень;

- управління грошовими потоками – орієнтація на забезпечення достатнього обсягу грошових коштів для ведення господарської діяльності в умовах можливої кризи ліквідності [17];

- управління фінансовими ризиками – пошук шляхів уникнення потенційних ризиків, а також формування резервного фонду підприємства для наявності джерела покриття втрат внаслідок можливої реалізації ризиків господарської діяльності внаслідок деструктивного впливу військових дій;

- управління інвестиціями – оптимізація інвестиційних планів підприємства з врахуванням необхідності забезпечення ефективного розвитку суб'єкта господарювання та можливого відтермінування довгострокових вкладень до завершення періоду військового стану.

Крім того необхідно відмітити, що реалізація підходів щодо забезпечення платоспроможності малого бізнесу в Україні від початку війни базувалася на продовженні функціонування цільових державних програм підтримки малого та

середнього підприємництва, а також формування нових заходів, спрямованих на забезпечення стабільності функціонування суб'єктів малого бізнесу в надзвичайних умовах. У рамках реалізації такої стратегії підтримки платоспроможності суб'єктів господарювання в Україні можна привести приклад декількох цільових державних програм, які адаптовані до їх застосування в умовах воєнного стану та нових, спеціально сформованих програм підтримки малого та середнього бізнесу:

1. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка була продовжена у березні 2022 року на час надзвичайного військового стану. Згідно даної програми суб'єкти малого та середнього бізнесу мають можливість залучення кредитних ресурсів на суму до 60 млн грн з державним компенсуванням відсотків за користування такими кредитами. При цьому розмір відсотків, котрі повинні сплачувати малі підприємства за даною програмою, на час війни було зменшено до 0%. Також важливим аспектом даної цільової програми є знижений розмір забезпечення кредитів, що вимагається від підприємств, який складає 50% від суми основного боргу. Інша частина позички підпадає під державну гарантію, на основі якої сформований також і механізм компенсації відсоткових виплат.

2. Різноманітні програми пільгового та спрощеного оподаткування суб'єктів господарювання на період дії військового стану, які орієнтовані на загальне спрощення ведення бізнесом розрахунків по податковим та іншим обов'язковим платежам, а також загальне зниження витрат бізнесу на ведення обліку поточних операцій господарської діяльності.

Як бачимо, наявність комплексу державних програм підтримки малого бізнесу стосується різноманітних аспектів його функціонування і в загальному суттєво сприяє здійсненню господарської діяльності суб'єктами підприємництва в умовах війни.

На підставі вище зазначеного загалом приходимо до висновку, що для забезпечення належного рівня ліквідності і платоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу в умовах війни об'єктивною необхідністю є формування стратегії управління платоспроможністю, котра базується на дієвому

механізмі фінансового менеджменту та орієнтується на залучення до програм державної підтримки бізнесу, що сформовані в даний час в Україні.

Одним з малих підприємств, яке зіткнулася з серйозними фінансовими труднощами внаслідок воєнного стану, стало ТОВ «СПКО»: у 2023 році підприємство зазнало значних труднощів, про що свідчать від'ємні значення коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності. Отже, фінансова стійкість підприємства знаходиться під загрозою, особливо через брак обігових коштів для фінансування своїх зобов'язань.

Пропонуємо комплексні заходи для покращення фінансової стійкості ТОВ «СПКО» та вдосконалення системи управління ліквідністю і платоспроможністю в умовах воєнного стану для забезпечення його здатності виконувати свої боргові зобов'язання.

1. Проведення аналізу та постійного моніторингу фінансового стану ТОВ «СПКО», у тому числі ліквідності та платоспроможності. Для оцінки використовувати основні коефіцієнти ліквідності та платоспроможності. Такий аналіз, який проведено в роботі, дав можливість визначити наступне: коефіцієнт поточної ліквідності: показує здатність покрити поточні зобов'язання поточними активами; у 2023 році цей коефіцієнт мав від'ємне значення (-0,746), що свідчить про серйозну проблему з ліквідністю. Коефіцієнт поточної ліквідності: показує здатність покрити зобов'язання найбільш ліквідними активами; у 2023 році цей коефіцієнт становив 0,052, що є критично низьким. Коефіцієнт абсолютної ліквідності: показує здатність негайно покрити зобов'язання найбільш ліквідними активами; у 2023 році коефіцієнт становить 0,00003, що свідчить про недостатність коштів для негайного погашення зобов'язань. Коефіцієнт платоспроможності: цей показник показує здатність компанії покрити свою довгострокову заборгованість; у 2023 році коефіцієнт становив -0,18, що свідчить про недостатність власного капіталу для покриття довгострокової заборгованості.

2. Конкретні заходи для покращення фінансового стану, у тому числі ліквідності і платоспроможності:

- Реструктуризація заборгованості: підприємство може запропонувати

своїм кредиторам змінити умови погашення заборгованості. Це може включати: продовження строків погашення, зниження відсоткових ставок, призупинення виплат на певний період часу. Такий захід зменшує тиск на ліквідність і дає час для стабілізації фінансової ситуації.

– Покращення грошових потоків: швидша інкасація дебіторської заборгованості завдяки покращенню політики управління дебіторами. Можливе використання факторингу для швидкого отримання грошових коштів або короткострокових кредитів для поповнення оборотного капіталу.

– Залучення додаткового капіталу: тобто від'ємний власний капітал вимагає розгляду варіантів залучення додаткових інвестицій для збільшення капіталу. Можливе використання державних кредитів та грантів для підтримки МСП.

– Оптимізація витрат та аутсорсинг: включає проведення внутрішнього аудиту для зменшення витрат; аутсорсинг непрофільних функцій для зменшення операційних витрат.

– Стратегічне планування та моніторинг фінансових показників: налагодження системи моніторингу фінансових показників, щоб підприємство мало можливість швидко реагувати на зміни у своєму фінансовому становищі та вживати необхідних заходів для підтримання його стабільності.

Впровадження зазначених заходів дозволить ТОВ «СПКО» значно покращити ліквідність та платоспроможність, відновити фінансову стабільність та забезпечити здатність відповідати за своїми зобов'язаннями навіть у складних умовах воєнного стану. В результаті підприємство зможе оптимізувати свої фінансові потоки, зменшити боргове навантаження та залучити додаткові інвестиції для відновлення виробничих та операційних процесів.

Враховуючи комплексність запропонованих рішень, можна очікувати значного покращення фінансового стану підприємства, що дозволить йому відповідати за своїми зобов'язаннями та підтримувати сталий розвиток у майбутньому.

ВИСНОВКИ

На виконання поставлених завдань в кваліфікаційній роботі проведені дослідження, які дають змогу зробити наступні висновки.

З'ясовано, що ефективне управління ліквідністю та платоспроможністю є невід'ємною частиною корпоративного фінансового менеджменту і має безпосередній вплив на стабільність підприємства та його здатність виконувати фінансові зобов'язання. Ліквідність та платоспроможність підприємства визначають його здатність покривати свої короткострокові зобов'язання та зберігати фінансову незалежність у довгостроковій перспективі. Тому ефективне управління цими показниками має вирішальне значення для забезпечення фінансової стійкості суб'єкта бізнесу.

В цілому за результатами фінансового аналізу діяльності ТОВ «СПКО» за період 2020-2023 рр. визначено наступне.

Серед виявлених проблем - зниження вартості основних засобів, надмірне накопичення запасів, низькі показники ліквідності та платоспроможності, а також недостатність власного капіталу для покриття зобов'язань. Це може стати серйозною перешкодою для подальшого розвитку підприємства і навіть призвести до фінансових труднощів, якщо не вжити відповідних заходів.

Визначено, що одним з основних факторів, які негативно впливають на ліквідність підприємства, є зменшення частки необоротних активів та збільшення оборотних активів, особливо запасів. Зменшення вартості основних засобів на 53,6% свідчить про те, що виробниче обладнання підприємства значно зношене і потребує якнайшвидшого оновлення. Водночас, зростання оборотних активів на 147%, хоча і свідчить про збільшення запасів, може вказувати на надмірне накопичення незавершеного виробництва. Це створює додатковий тиск на фінансові ресурси компанії і вимагає ретельного управління запасами та оцінки доцільності їх зберігання. Покращення в цій сфері можна досягти шляхом оптимізації виробничих і складських процесів та вдосконалення процесів управління запасами.

Іншим важливим аспектом є зменшення дебіторської заборгованості на 63% у 2023 році, що свідчить про покращення здатності підприємства ефективно стягувати дебіторську заборгованість. Це позитивно впливає на ліквідність підприємства, оскільки скорочує періоди оборотності. Однак, на тлі значних фінансових труднощів, підприємство все ще потребує термінового фінансового коригування.

Фінансовий положення ТОВ «СПКО» у 2020-2023 роках свідчить про серйозні проблеми з ліквідністю та платоспроможністю:

1) Незважаючи на деяке покращення окремих фінансових показників, таких як чистий прибуток у 2022-2023 роках, підприємство залишається в зоні високого фінансового ризику.

2) Показники ліквідності за період аналізу свідчать про низьку здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання: від'ємні значення коефіцієнта поточної ліквідності та коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2023 році свідчать про серйозні труднощі із забезпеченням грошовими коштами для виконання поточних фінансових зобов'язань.

3) Зменшення власного капіталу протягом аналізованого періоду та високий рівень поточних зобов'язань є тривожними сигналами щодо фінансової стійкості підприємства.

4) Від'ємний коефіцієнт платоспроможності свідчить про те, що підприємство не має достатньо власних коштів для покриття загальної заборгованості.

5) Операційна діяльність підприємства демонструє певну стабільність завдяки збереженню рівня доходів та оптимізації витрат. Однак, висока собівартість продукції та низька рентабельність вимагають уваги до підвищення маржинальності та операційної ефективності.

Загалом в роботі прийшли до висновку, що для забезпечення належного рівня ліквідності і платоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу в умовах війни об'єктивною необхідністю є формування стратегії управління платоспроможністю, котра базується на дієвому механізмі фінансового

менеджменту та орієнтується на залучення до програм державної підтримки бізнесу, що сформовані в даний час в Україні.

Першочерговим кроком для поліпшення платоспроможності українських підприємств, зокрема ТОВ «СПКО», в умовах воєнного часу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом. Це забезпечить мінімізацію фінансових ризиків та максимізує рентабельність власних ресурсів. Оптимізація ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюється через впровадження заходів, які з одного боку сприяють зменшенню фінансових зобов'язань, а з іншого - збільшенню грошових активів, що покривають ці зобов'язання.

В роботі розраховано і запропоновано загалом збалансовану структуру активів і пасивів балансу підприємства, але деякі зміни, зокрема зростання поточних зобов'язань і витрат майбутніх періодів, вказують на певні ризики в короткостроковій перспективі. Зменшення частки довгострокових пасивів є позитивним, але збільшення запасів та дебіторської заборгованості в активах вимагає більшого контролю за ліквідністю та управлінням фінансами.

Відповідно для покращення ліквідності та платоспроможності ТОВ «СПКО» необхідно вжити низку заходів, спрямованих на оптимізацію структури активів та пасивів, зниження собівартості продукції, підвищення ефективності використання оборотного капіталу та залучення додаткових фінансових ресурсів.

В роботі запропоновано комплекс заходів для покращення фінансового стану підприємства, у тому числі ліквідності і платоспроможності:

- Реструктуризація заборгованості: підприємство може запропонувати своїм кредиторам змінити умови погашення заборгованості. Це може включати: продовження строків погашення, зниження відсоткових ставок, призупинення виплат на певний період часу. Такий захід зменшує тиск на ліквідність і дає час для стабілізації фінансової ситуації.

- Покращення грошових потоків: швидша інкасація дебіторської заборгованості завдяки покращенню політики управління дебіторами. Можливе

використання факторингу для швидкого отримання грошових коштів або короткострокових кредитів для поповнення оборотного капіталу.

– Залучення додаткового капіталу: тобто від'ємний власний капітал вимагає розгляду варіантів залучення додаткових інвестицій для збільшення капіталу. Можливе використання державних кредитів та грантів для підтримки малого підприємництва.

– Оптимізація витрат та аутсорсинг: включає проведення внутрішнього аудиту для зменшення витрат; аутсорсинг непрофільних функцій для зменшення операційних витрат.

– Стратегічне планування та моніторинг фінансових показників: налагодження системи моніторингу фінансових показників, щоб підприємство мало можливість швидко реагувати на зміни у своєму фінансовому становищі та вживати необхідних заходів для підтримання його стабільності.

Таким чином, ТОВ «СПІКО» необхідно прийняти ряд стратегічних та операційних рішень для забезпечення фінансової стабільності та мінімізації ризиків, пов'язаних з недостатньою ліквідністю та платоспроможністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бабіченко В. В.* Корпоративні фінанси: сучасна парадигма розвитку : монографія. Київ, 2014. 552 с.
2. *Бачкір І. Г.* Банкрутство підприємства: підходи, процедури проведення, оцінка перспектив та пріоритетів управління в умовах кризи платоспроможності. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 103–109.
3. *Бечко П. К., Непочатенко О. А.* Сутність платоспроможності підприємств. *Вісник ХНТУСГ. Серія «Економічні науки»*. 2010. Вип. 98. С. 104–110.
4. *Битківська А. В.* Види та специфіка аудиту в процедурах відновлення платоспроможності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2017. № 6. С. 234–239.
5. *Бражна Л. В.* Аналіз розвитку та фінансового стану підприємств у воєнний період. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023, №2 (104). С. 79–85.
6. *Бугай В. З.* Методичні підходи до обґрунтування нормативного рівня фінансових індикаторів ліквідності підприємства. *Вісник Запорізького національного університету : Економічні науки*. 2014. № 3 (23). С. 11–21.
7. *Бугай В. З., Шуравіна А. В.* Роль ліквідності як інструменту формування фінансової безпеки підприємства. *Вісник Запорізького національного університету: Економічні науки*. 2014. № 2 (22). С. 235–243.
8. *Гаращенко В. О., Собчишин В. М., Дроботя Я. А.* Фінансовий ризик незбалансованої ліквідності: оцінка та управління. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2020. № 1. С. 32–41.
9. *Горбунова А. В.* Ліквідність в оцінці і діагностиці фінансового стану підприємства : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 214 с.
10. *Давиденко Н. М., Жовніренко О. В.* Об'єктивна необхідність оптимізації рівня ліквідності компанії у системі управління корпоративними фінансами. *Держава та регіони : Економіка та підприємництво*. 2019. № 6. С. 6–10.

11. *Дроботя Я. А., Собчишин В. М., Гаращенко В. О.* Фінансовий ризик незбалансованої ліквідності: оцінка та управління. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки.* 2020. № 1. С. 32–41.
12. *Захарова Н. Ю.* Платоспроможність та ліквідність підприємств: сутність, оцінка та умови забезпечення. *Збірник наукових праць ТДАТУ ім. Д. Моторного. Економічні науки.* 2019. №2 (40). С. 182-189.
13. *Іванчук Н. В.* Удосконалення факторного аналізу платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2020. Вип. 57. С. 133–138.
14. *Іваннікова О. В.* Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці.* 2017. Вип. 2. С. 130–136.
15. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
16. *Коваленко Д. І., Гуминюк П. П.* Діагностика ліквідності та платоспроможності у системі антикризового управління. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».* 2017. № 15 (2). С. 30–35.
17. *Ковальчук Н. О., Федишин М. П., Жаворонок А. В.* Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право.* 2019. № 11/1. С. 16–19.
18. *Костенко Ю. О., Короленко О. Б., Гузь М.М.* Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* 2022. Вип. 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
19. *Коцєруба Н. В.* Процедури та прийоми аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2018. № 5. С. 84–91.
20. *Лемішко О. О.* Функціонування капіталу підприємств України як носія чинника ліквідності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* 2014. Вип. 200, Ч. 3. С. 147–155.
21. *Лахтінова Л. А.* Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. Київ : КНЕУ, 2010. 657 с.

22. Левкович О. В., Воробйова А. О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10307>
23. Лопатовська О. О., Гаєвська О. С. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 118–123.
24. Масленніков Є. І. Методи управління ліквідністю торговельного підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Т. 16, Вип. 3. С. 71–84.
25. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0010557-01#Text>
26. Мулик Я. І. Ліквідність підприємств як елемент управління фінансовою безпекою: методичне та інформаційне забезпечення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 42–51.
27. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О., Пономарьова К. В. Архітектура механізму управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства. *Трансформаційна економіка*. 2023. №2 (02). С. 38-44.
28. Норд Г. Л. Аналіз показників ліквідності та рентабельності промислових підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2019. № 2. С. 339–352.
29. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
30. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Антіпова В. П. Маркетинг як інструмент управління платоспроможністю підприємств торгівлі. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 442–447.

31. *Притуляк Н.* Факторний аналіз ліквідності активів підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2020. № 4. С. 92–105.
32. *Правдюк М. В.* Обліково-аналітичне забезпечення управління ліквідністю аграрних підприємств. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 2. С. 124–139.
33. *Рачинський О. В.* Методичне забезпечення оцінки рівня ліквідності підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 4. С. 68–73.
34. *Стасюк Л.* Аналіз показників ліквідності і платоспроможності на прикладі ПАТ «ХЗКПУ «Пригма-Прес». *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44, № 1. С. 154–161.
35. Стратегії та технології інноваційного розвитку : монографія / за ред. О. М. Полінкевич. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 416 с.
36. *Талах Т. А.* Деякі підходи до оцінки ліквідності підприємства. *Економічні науки. Серія : Економіка та менеджмент*. 2017. Вип. 14. С. 282–289.
37. *Томчук О.В., Трегубов О С., Андронік О. Л.* (2023). Фінансові аспекти управління платоспроможністю малого і середнього бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-42>
38. *Турило А. М., Зінченко О. А.* Теоретико-методичні засади узагальненої оцінки підприємства з позиції його фінансово-економічного розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 8 (110). С. 177–182.
39. *Фещенко О. П.* Аналіз ліквідності та дебіторської заборгованості як складова управління фінансовим станом корпорацій. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 124–133.
40. *Фоміна О. В., Сопко В. В., Августова О. О.* Управління платоспроможністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7973>
41. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ : НАУ, 2022. 200 с.

42. Цюра В. В. Здійснення представництва в процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 147–151.

43. Шуміло О. С., Курочка А. С. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу. *Бізнес Інформ*. 2023. №4. С. 105-111.

44. Lamberg S., Vålming S. Impact of Liquidity Management on Profitability. *Umeå School of Business*, 2009. 92 p.

45. Reschiwati R., Syahdina A., Handayani S. Effect of Liquidity, Profitability, and Size of Companies on Firm Value. *Utopía y Praxis Latinoamericana*. 2020. Vol. 25. No. 6. pp. 325–331.

ДОДАТКИ

Коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, які розраховуються на підставі даних про рух грошових коштів

Фактори, що впливають на ліквідність підприємства в умовах воєнного стану та в умовах сталого розвитку економіки

Фактори, що впливають на ліквідність підприємства	Умови воєнного стану	Умови сталого розвитку економіки
Інвестиції за рахунок майбутніх грошових потоків	Зменшення інвестиційної привабливості, високий ризик втрат	Більші можливості для залучення інвестицій та стабільність
Характер діяльності підприємства	Переривання виробничих процесів, зміна виробничих ланцюгів	Стабільний попит, нормальні умови для розвитку
Умови розрахунків з дебіторами та кредиторами	Зростання прострочених заборгованостей, проблеми з платежами	Виконання зобов'язань вчасно, стабільність розрахунків
Розміри підприємства та сфери і напрями його діяльності	Зменшення масштабу через втрату частини ринків чи ресурсів	Розширення діяльності, оптимізація бізнес-процесів
Вибір сфер та галузей виробництва для інвестицій	Обмеження інвестицій через невизначеність, порушення поставок	Вибір стабільних та перспективних секторів для інвестицій
Наявність виробничого і ресурсного потенціалу для вкладень	Втрата чи пошкодження виробничих потужностей, нестабільність ресурсів	Використання повного виробничого потенціалу для розвитку
Стан дебіторської заборгованості	Зростання прострочених заборгованостей через економічні труднощі	Контроль за дебіторською заборгованістю, своєчасні надходження
Сезонність виробництва на підприємстві	Сезонні коливання, що посилюються кризою та обмеженнями	Стабільний потік доходів через рівномірний розподіл обсягів виробництва
Стан запасів, їх обсяги та вартість	Недоступність або зростання вартості матеріалів через бойові дії	Оптимізація запасів, зменшення витрат на зберігання